

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΑ΄.

Τῆς 4 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τῇ τετάρτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρκοστοῦ τεττάρτου ἔτους τὴν 10 ὥραν π. μ. συνελθόντων τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, εἰς τὸ τοῦ Βουλευτηρίου κατάστημα. ἐγένετο ἡ ἐκφώνησις τοῦ ὀνομαστικοῦ καταλόγου καὶ εὐρέθησαν παρόντες μὲν διακόσιοι πέντε ἀπόντες δὲ τριάκοντα.

Μετὰ ταῦτα ὤρισαν τὸν τοῦ πληρεξουσίου ὄρκον οἱ κατὰ τὴν χθесινὴν συνεδρίασιν γενόμενοι δεκτοὶ ὡς πληρεξούσιοι Κ. Κ. Ἰωάννης Ἀναγνωστόπουλος, πληρεξούσιος Γαστούνης, Ἀναγνώστης Παππανικολάου, πληρεξούσιος Σαλαμίνος καὶ Γεώργιος Οἰκονόμου, πληρεξούσιος Μεγαρίδος.

Κηρύξαντος τοῦ Προέδρου ἀρξαμένην τὴν συνεδρίαν, ἀνεγνώσθησαν τὰ πρακτικά τῆς χθесινῆς συνεδριάσεως, τὰ ὅποια, προστεθεισῶν λέξεων τινῶν καὶ μικρῶν διορθώσεων, ἐγένοντο παρὰ δεκτὰ εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ ὑπεγράφησαν παρὰ τε τοῦ Προέδρου, τῶν Ἀντιπροέδρων καὶ τῶν Γραμματέων.

Ἐντεῦθεν εἰς τῶν πληρεξουσίων, πρῶτος ἔχων τὸν λόγον μετὰ τὸν τελευταῖον ἐν τῇ χθесινῇ συνεδρίᾳ ἀγορεύσαντα, εἶπεν, ὅτι λαμβάνει τὸν λόγον διὰ τὴν ὁμιλήσῃ ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐπεμβάσεως καὶ τοῦ κανονικῶς, τὰς ὑποίας δύο τῶν προαγορευσάντων ἀπέκρουσαν· ὁ μὲν εἰς τούτων εἶπεν, ἐνόμισε περιττὴν τὴν προσθήκην τῆς ἐπεμβάσεως, καθὼς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου· ἀλλ' οὐδαμῶς τοῦτο ζητήσας δὲν εὗρε τὴν τοιαύτην πρόβλεψιν. Ἐπέμβασις κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας εἶναι ἡ παρὰ ἑτεροδόξου ἱερέως εὐλογία μικτοῦ γάμου, τὸν ὅποιον ὀρθόδοξος ἀρχιερεὺς ἀπαγορεύει, ὁ ἐκπαισμός τῶν ἐκ τοιούτων γάμων προσελθόντων νεπίων κτλ. ὅθεν εἶναι καλὸν νὰ γίνῃ μνηεὶα περὶ τῆς τοιαύτης ἐπεμβάσεως.

Ὁ δὲ ἄλλος ἐνόμισε περιττὴν τὴν λέξιν κανονικῶς καθ' ὃ περιεχομένην ἐν τῇ λέξει δογματικῶς. Ἀλλὰ οἱ κανόνες εἶναι ἀναγκαῖοι πρὸς διασάφισιν τῶν δογμάτων. Ἠναγκασμένοι νὰ κηρύξωμεν τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξάρτητον σήμερον, πρέπει νὰ κηρύξωμεν συγχρόνως ὅτι ἐμμένομεν πιστοὶ εἰς τὰ δόγματα καὶ εἰς τοὺς κανόνας αὐτῆς.

Ἐὰν ἐντὸς τῶν κανόνων περιέχωνται καὶ διοικητικοὶ κανόνες καὶ ἄλλοι περ πεσόντες εἰς ἀχρηστίαν δὲν πρέπει διὰ τούτους νὰ παρληφθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι. Νομίζει ὅτι διὰ ταύτης τῆς τροποποιήσεως πάντως οὐ δύσκολόν ἐστι.

α) Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει ἡ τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Πᾶσα δὲ ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ, καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς ἀπολαμβάνουν τὴν ὑπὸ τῶν νόμων ὑπεράσπισιν, ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ, καὶ ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας.

β) Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν αὐτῆς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Προστάτην δὲ καὶ ὑπερασπιστὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς τὸν Βασιλέα, ὑπάρχει δογματικῶς μὲν ἀναποσπᾶστως ἡνωμένη κατὰ τοὺς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεσπισθέντας κανόνας μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ μετὰ πασῶν τῶν ἄλλων ὀρθόδοξων ἐκκλησιῶν. Πολιτικῶς δὲ καὶ διοικητικῶς εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἐκείνων καὶ διοικεῖται ὑπὸ συνόδου ἀρχιερέων. Ἦτο καὶ αὐτός, ἐπρόσθεσεν, εἰς τοῦτο ἐναντίος, ἀλλ' ἐπείσθη, ὅτι οὐδεὶς φόβος ἐν τούτῳ ὑπάρχει. Ἡ ἐξουσία τῶν ιερέων, τὴν ὁποίαν εἶπε τις ὅτι φοβεῖται, δὲν εἶναι φοβητὴ, διότι ὑπάρχουσι κανόνες ἐπιβάλλοντες καὶ εἰς αὐτοὺς ποινὰς (ἀνέγνω κανόνα).

Ἄλλος τῶν πληρεξουσίων, εἶπεν, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι καλῆτερον τὸ νὰ ἐλλείπωσιν αἱ τοιαῦται συζητήσεις, αἵτινες γίνονται ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πραγμάτων· γὰρ ἡκούσαμεν πῶς ἐγένετο τὸ καταστατικὸν τῆς Συνόδου διάταγμα· ἀνέφερόν τινες παραβιάσεις, ἀλλ' εἶδομεν δέκα ὁλόκληρα ἔτη τοὺς ἀρχιερεῖς διέποντας τὰ ἐκκλησιαστικά· θέλει ἐξετάσει, εἶπε, τὰς τροπολογίας τοῦ κατὰ τὴν χθεςινὴν συνεδρίαν πρῶτον ἀγορεύσαντος πληρεξουσίου Κορώνης, διὰ νὰ γίῃ γνωστὸν ἂν πρέπη αὐταὶ νὰ προτιμηθῶσι τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐπὶ τοῦ ἀρθρου 1 τὸ πρῶτον μέρος τούτου εἶναι τὸ αὐτὸ τῷ τοῦ σχεδίου, τὸ δὲ δεύτερον νομίζει ὅτι δὲν ἔχει καλῶς, διότι τὰ τῆς λατρείας ἔχουσι χρεῖαν τῆς προστασίας τῶν νόμων οὐχὶ δὲ ἡ θρησκεία, ἥτις ἐμφωλεύει εἰς τὰς ψυχὰς καὶ εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων· ὅθεν νομίζει ὅτι τὸ τῆς ἐπιτροπῆς σχέδιον ἔχει καλῶς κατὰ τοῦτο.

Ἐπὶ τοῦ β' νομίζει ὅτι τῆς συνελεύσεως κατὰ συντακτικῆς δὲν εἶναι ἔργον τὸ νὰ κάμῃ ὀργανικοὺς νόμους, τὸ νὰ προσδιορίσῃ πόσα καὶ ποῖα θέλουσιν εἶσθαι τὰ μέλη τῆς συνόδου, ὁποῖα ἡ διάρκεια αὐτῆς καὶ τὰ ὅμοια· ταῦτα εἰσὶν ἔργα τῶν μετὰ ταῦτα βουλῶν, αἵτινες οὐχ ἔττον ἐκ χριστιανῶν θὰ σύγκεινται· ἀρκεῖ νὰ εἰπώμεν ὅτι τὰ τῆς ἐκκλησίας διοικοῦνται ὑπὸ Συνόδου,

Δογματικῶς καὶ κανονικῶς. Διὰ τῆς λέξεως δογματικῶς ἡ ἐπιτροπὴ ἤνωσε πρὸς ἀλλήλας τὰς ὁμοδόξους ἐκκλησίας οἱ κανόνες διαιροῦνται εἰς δογματικούς καὶ διοικητικούς, ἀφορῶντας τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις· τοὺς γνωρίζει ὅλους τούτους τοὺς κανόνας; τίς εἶδεν ἂν οὗτοι καθιεροῦσι τὴν ἐπέμβασιν τοῦ κλήρου εἰς τὰ πολιτικά; (ἀνέγνωσε κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου καὶ σχόλια τούτου). Κανεὶς βέβαια δὲν θέλει νὰ δοθῇ πολιτικὴ ἐξουσία εἰς τὸν κλῆρον, διότι αὐτὸς ὁ θεμελιωτὴς τῆς θρησκείας μας λέγει «ἡ ἐξουσία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ». Καθ' ὅσον ὁ ἔχων ἱερατικὸν ἀξίωμα, καὶ ἀνατρεφόμενος ἐν τῷ κόσμῳ μετὰ τῶν ὁμοίων του, πρέπει νὰ ὑπόκειται εἰς τοὺς αὐτοὺς πολιτικούς νόμους, ἀποχωρήσας δὲ δύναται νὰ ἔχη ἰδίους νόμους, ἄλλως θέλουσι σχηματισθῇ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα εἰς τὸν κλῆρον (ἴδε 115 κανόνα τῆς ἐν Καρθαγ. Συνόδου) ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ διοικητικὸν μέρος τῶν κανόνων δὲν ἐφαρμόζεται, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν γνῶσιν ὅλων τῶν κανόνων, εἶναι καλὸν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸ δογματικῶς μόνον· φρονεῖ, εἶπεν, ἢ νὰ μένωσι τὰ ἄρθρα τοῦ σχεδίου ὡς ἔχουσιν, ἢ νὰ ἀφαιρηθῇ τὸ ἀ. μέρος τοῦ 2 ἁρθρου, καὶ νὰ ἀφαιρῇ μόνον τὸ διοικεῖται ὑπὸ Συνόδου· ἐπὶ τέλους δὲ νὰ προστεθῇ, τὸ ὅτι ἡ Σύνοδος νὰ ὑποβάλλῃ σχέδιον νόμου, δι' οὗ νὰ κηρύττηται ἡ μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων ἐνότης τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας.

Τὰ δὲ λοιπὰ ἄρθρα τοῦ πληρεξουσίου Κορώνης ὁμοιάζουσι μικρὸν κώδικα.

Ἐπὶ τοῦ ἁρθρου 3.) Τοῦτο περιττὸν, διότι βεβαίως τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας ἀνήκει τῇ ἐκτελεστικῇ ἀρχῇ, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν τῇ ἐκκλησιαστικῇ.

Ἐπὶ τοῦ 4) Τὸ σύνταγμα δὲν δύναται νὰ προσδιορίσῃ πράγματα, ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὴν ἑκτασιν τοῦ τόπου καὶ τὴν πληθὺν τῶν κατοίκων, τὰ ὅποια ἐπομένως ὑπόκεινται εἰς μεταβολάς.

Ταῦτα εἶναι καθαρῶς νομοθετικά· ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων προεἶδεν ἡ ἐπιτροπὴ ἐν τῷ τέλει τοῦ σχεδίου.

Ἐπὶ τοῦ 5) Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον συντακτικῆς συνελεύσεως.

Ἐπὶ τοῦ 6) Καὶ τὸ τῶν μοναστηρίων δὲν εἶναι ἔργον τῆς Συνελεύσεως· ἀρκοῦσιν ἑκατὸν τεσσαράκοντα μοναστήρια, τὰ ὅποια σώζονται δι' ὅλους τοὺς μοναχοὺς.

Ἐπὶ τοῦ 7) Ὁ ζῶν ἐν τῇ κοινῇ τῶν πολιτῶν κληρικὸς εἶναι πολίτης, καὶ ὑπάγεται εἰς τὰ τακτικά, ποινικά καὶ πολιτικά δικαστήρια ἀνεξαιρέτως, πλὴν ἂν ἀποσυρθῇ εἰς τὰ ὄρη.

Ἐπὶ τοῦ 8) Εἶναι καθιερωμένη ἡ μὴ ἐπέμβασις τοῦ κλήρου



εἰς τὰ πολιτικά· ὁ κλήρος δὲν ἔχει εἰμὴ τὸ τοῦ ψηφοφορεῖν δικαίωμα εἰς τὰς δημοτικάς ἐκλογάς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δύναται ν' ἀρθῇ ἀπ' αὐτῶν, ἐὰν κριθῇ εὐλογον.

Ἐπὶ τοῦ 9) αὐτὴν τὴν διάταξιν πρέπει ν' ἀπορῶμεν, διότι πώποτε δὲν ἐθεώρησαν ἡμᾶς ὡς ἐτεροδόχους αἱ ἐμόρητοι ἐκκλησίαι, πάντοτε δὲ νῦν γένησαν καὶ νῦν γησαν ἡμᾶς· ὁ πληρεξούσιος Κορώνης εἶπεν, ὅτι πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν ἀπαιτεῖται σύνοδος· ἀλλὰ τίς εἶδεν ἂν αὕτη δὲν ἀποκηρύξῃ ἡμᾶς καὶ χωρὶς νῦν θέλῃ;

Ἀντικεραλαῖων εἶπε, νὰ μένῃ τὸ α. ἄρθρον τοῦ σχεδίου ὡς ἔχει· τοῦ δὲ δευτέρου νὰ μὴ τηρηθῇ εἰμὴ μόνον τὸ αἱ ἐκκλησίαι εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνιξάρτητος καὶ διοικεῖται ὑπὸ συνόδου· τὰ δὲ ἄλλα νὰ ἀφαιρεθῶσι, καθ' ὃ ἀνήκοντα εἰς νομοθετικὴν ἐξουσίαν, καὶ νὰ γίνῃ λόγος περὶ αὐτῶν ἐπὶ τέλος τοῦ συντάγματος.

Ἄλλος δὲ τῶν πληρεξουσίων εἶπε· τὰ τῆς θρησκείας εἶναι ἱερά καὶ ἁγία, τοὺς κανόνες ἱερωμένοι ἄνδρες τοὺς ἔκαμον καὶ οὐχὶ λαϊκοὶ ὡς ἡμεῖς· διὰ νὰ μὴ μένωσι καὶ τοῦ λοιποῦ γεγραμμένα μόνον τὰ περὶ τοῦ κλήρου, νὰ ἀναθέτωμεν εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὴν σύνοδον νὰ διευθετήσωσι τὰ περὶ τῆς θρησκείας καὶ τῶν κανόνων.

Ἀντεπαράτηρσεν ἄλλος ὅτι αἱ ἐτάσεις τῶν νόμων πρέπει νὰ τεθῶσιν ἀπὸ τοῦδε.

Ἄλλος δὲ πάλιν ἀνέφερεν, ὅτι ὅλης ταύτης τῆς συζητήσεως αἴτιον εἶναι τοῦ ὅτι δὲν ἐφτηρμώσθη τὸ καταστατικὸν διάταγμα, καὶ ἄρθρα τινὰ διέφυγον τῶν συνταξάντων αὐτὸ τὴν προσοχὴν, ὡς δεόντως παρετήρησε χυβὲς ὁ τῶν Καλαβρύτων πληρεξούσιος· ἐντεῦθεν δὲ προέκυψαν αἱ διαλύσεις τῶν μοναστηρίων, ἡ περὶ τὰ τῆς θρησκείας ἀμέλεια, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα καταμέμφονται σήμερον πολλοὶ, καὶ θέλουσιν ὑπερβάλλοντες τὰ ὅρια τοῦ συντάγματος νὰ ἀσφαλίσωσιν ἀπ' αὐτῶν τὸ κράτος.

Κατὰ τὸ α. ἄρθρον εἶναι σχεδὸν σύμφωνον τὸ σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς τῇ τοῦ πληρεξουσίου Κορώνης τροπολογίᾳ. Ὅλη ἡ φιλονεικία ἴσεται εἰς τὴν λέξιν κανονικῶς. Ἡ λέξις αὕτη σημαίνει κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας· ἀλλὰ τούτων οἱ μὲν ἀφορῶσι τὴν πνευματικὴν ἐνότητα, οἱ δὲ τὴν ἐφαρμογὴν διοικητικῶν διατάξεων.

Περὶ τῶν τελευταίων δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὸ ὑπάρχον πολίτευμα· ὅθεν δὲν λείπεται, εἰμὴ περὶ τῶν πρώτων νὰ πρᾶγματευσθῶμεν· ἐπομένως φρονεῖ, ὅτι ἐὰν προστεθῇ εἰς τὴν φράσιν εἶναι ἡνωμένη πνευματικῶς τὴ «κατὰ τοὺς ὅρους τῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν

κανόνων, ἃ δὲν ἐπέρχεται οὐδεμία ἐλάβη, καὶ τὸ πρᾶγμα θερα-  
πεύσται δυνάτως.

Πάντα τάλλα δὲν δύνανται νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὸ Σύνταγμα,  
πρέπει ὅμως νὰ γίνῃ μνεία περὶ αὐτῶν, ὥστε αἱ μετὰ ταῦτα  
ἀρχαὶ νὰ φροντίσωσι τὰ εἰκότα, ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐγκλήματα  
ταῦτα εἰς τριῶν εἰδῶν, καθαρῶς πολιτικά, μικτὰ, καὶ καθαρῶς  
ἐκκλησιαστικά. Τὰ μὲν πρῶτα δικάζονται παρὰ τῆς πολιτικῆς  
ἀρχῆς, καὶ τὰ τελευταῖα παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ἀλλὰ τὰ  
μικτὰ πρέπει νὰ ὁρισθῇ πόθεν θὰ δικασθῶσιν. Ἐπομένως ἐπρό-  
τεινε τὴν ἀκόλουθον τροπολογίαν.

α Ἄρθρ. 2 Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος  
διαφυλάττουσα ἀπαράσφαλεύτως καὶ ἀναλλοιώτως τὰ ἱερὰ δόγματα  
καὶ τοὺς θείους κανόνας τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ  
ἐκκλησίας εἶναι ἀναποσπάτως ἐν πνεύματι καὶ δογματικῶς  
ἡνωμένη μετὰ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ τῶν  
ἄλλων ὁμοδόξων ἐκκλησιῶν, πολιτικῶς δὲ εἶναι αὐτοκέφαλος  
καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην ἐκκλησίαν, ἔχουσα κεφαλὴν  
τὸν ἀρχιεγὸν τῆς πίστεως καὶ τελειωτὴν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν  
Χριστόν, προστάτην δὲ καὶ ὑπερασπιστὴν τῶν δικαιωμάτων  
αὐτῆς τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος· διοικεῖται δὲ ὑπὸ ἱερᾶς Συνό-  
δου ἀρχιερέων.

Εἰδικὸς νόμος ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος κατὰ  
τὴν γνωμοδότησιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου θέλει κανονίσει·

α) Τὰ περὶ ἐκλογῆς τῆς ἱερᾶς Συνόδου·  
β) Τὰ περὶ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκοπῶν τοῦ κράτους·  
γ) Τὰ περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ  
κλήρου.

δ) Τὰ περὶ τῶν ἱερῶν καταστημάτων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς  
μοναζόντων·

ε) Τὰ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων καὶ διαχειρί-  
σεως αὐτῶν·

ς) Τὰ περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἐκκλησια-  
στικῶν σχολείων.

ζ) Τὰς περὶ κανονισμοῦ τῶν μεταξὺ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας  
καὶ ἐκκλησίας σχέσεις πολιτικῶν καὶ δικαστικῶν συμμορφουμένη  
μὲ τὸν ἐπικρατοῦντα εἰς τὴν Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν, καθόσον δὲν  
ἀντίκεινται εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἄλλος δὲ εἶπεν, ὅτι πολλὰ ἐλαλήθησαν κατὰ τε τὴν χθесινὴν  
καὶ τὴν σημερινὴν συνεδρίασιν, ἐπομένως νομίζει περιττὸν τὸ νὰ  
προσθέσῃ τι περὶ πλέων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· φρονεῖ,  
εἶπεν, ὅτι ἡ ἐξῆς τροπολογία ἠθελεν εἶσθαι κατάλληλος,

Ἄρθρ. 1. Θρησκεία ἐπικρατοῦσα εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ τῆς μιᾶς ἀγίας καθολικῆς, ἀποστολικῆς καὶ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, πᾶσα δ' ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ, καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκολύτως, ἀπαγορευμένου τοῦ προσηλυτισμοῦ ἢ ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας.

Ἄρθρ. 2. Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος πάσης ἄλλης ἐκκλησίας, καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου.

Νόμος ἰδιαίτερος συνταχθεὶς παρὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας θέλει κανονίσει τὰ περὶ ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, τὰ περὶ διοικητικῶν καθηκόντων αὐτῆς, καὶ τὰ περὶ τῶν σχέσεών της μὲ τὰς λοιπὰς ὁμοδόξους ἐκκλησίας.

Ἄλλος δὲ πάλιν ἐπρότεινε τὴν ἀκόλουθον τροπολογίαν·

« Ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία πνευματικῶς μὲν καὶ δογματικῶς εἶναι ἀναποσπάστως ἠνωμένη πασῶν τῶν ἄλλων ὁμοδόξων ἐκκλησιῶν, πολιτικῶς δὲ εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἐκείνων, καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὸν ἰδιαίτερον νόμον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. »

Ἄλλος πάλιν τῶν πληρεξουσίων ἀναστὰς εἶπεν. Ἡ ἐπὶ τοῦ Συντάγματος ἐπιτροπὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ ῥητὸν « ἐκ θεοῦ ἄρχεισθαι » ἔθεσεν ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Συντάγματος τὸ περὶ θρησκείας μέρος αὐτοῦ, θέλουσα οὕτω ὑπὸ τὴν σκέψιν τοῦ Ὑψίστου καὶ τὸν θώρακα τῆς πίστεως νὰ θέσῃ τὸ Σύνταγμα, ἔπραξε δὲ τοῦτο συντόμως καὶ ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐπαρουσιάσθησαν νεαραὶ, κανονικὰ δίκαια, αὐτοκράτορες, πατριάρχαι, πηδάλια, κτλ. μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν καταχώρησιν τοῦ κανονικῶς. Συζητοῦντες τὸ τῆς Ἑλλάδος πολίτευμα ἔπρεπε καὶ περὶ τῆς θρησκείας νὰ κάμωμεν μνείαν, καὶ νὰ ἐκφράσωμεν ὅτι ἡ ἡμετέρα θρησκεία εἶναι ἡ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Πᾶς τις ἤθελε νομίσει ἀρκετὸν εἰς τοῦτο τὸ ἀ. ἄρθρον τοῦ σχεδίου, ἀλλὰ περιστάσεις ὑπαγορεύουσι τὸ νὰ δηλώσωμεν, ὅτι ἡ ἐκκλησία μας εἶναι ἀνεξάρτητος· ἀλλὰ τίς ἡ χρῆσις τῆς λέξεως πολιτικῶς, ἐνῶ πραγματικῶς εἴμεθα ἀνεξάρτητοι καὶ ἔχομεν καὶ Βασιλέα; ἐπίσης δὲν ἐννοεῖ, εἶπε, τὴν χρῆσιν τοῦ αὐτοκέφαλος ἐνῶ λέγεται τὸ ἀνεξάρτητος.

« Εἶναι ἠνωμένη, » μήπως ἀπεσπάσθη ποτὲ ἡ ἐκκλησία μας τῶν ὁμοδόξων ἐκκλησιῶν, τὸ κανονικῶς εἶναι δίκαιον νὰ προσεθῇ διότι πῶς ἄλλως διοικεῖται ἡ ἐκκλησία μας, εἰμὴ διὰ κανόνων, ἐκφράζουν ταῦτα, εἶπε, δὲν δύναται νὰ κρύψῃ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ νὰ σπεύσῃ εἰς τὸ Σύνταγμα ἢ Συνέλευσις.

Ἄλλος δὲ εἶπεν, ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε παρὰ πολλῶν λελεγμένων



κατὰ τὴν χθесινὴν καὶ σημερινὴν συνεδρίασιν δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ ἄλλο τι, εἰμὴ ὅτι οἱ πλείστοι τῶν πληρεξουσίων εἶναι ἀδαεῖς τῶν ζητουμένων ἀντικειμένων.

Οἱ πλείστοι, εἰς οὓς καὶ αὐτὸς ἀνήκει, ἐξέφρασαν, ὅτι δὲν ἐσπούδασαν θεολογίαν καὶ δὲν γνωρίζουσι κανονικὸν δίκαιον· ὅσοι δὲ ἐπαρυσιάσθησαν, ὡς ἔχοντες ἰδεῖν τούτου, εὐρέθησαν ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλους εἰς οὐκ ὀλίγα ἀντικείμενα, καὶ ἔφερον εἰς δισταγμὸν ὅλους, λέγοντας, ὅτι πολλοὶ τῶν κανόνων εἰσὶ διοικητικοὶ, καὶ δὲν ἐφαρμύζονται εἰς τὰ καθεστῶτα πράγματα. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρισκομένη ἡ Συνέλευσις, τουτέστι μὴ γινώσκουσα ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα, ἐφ' οὗ πρόκειται νὰ νομοθετήσῃ, ἀπορεῖ πῶς θέλει πράξῃ τοῦτο. Προτείνεται νὰ τεθῇ ἡ λέξις ἀκανονικῶς, ἀλλὰ πῶς δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ἐν ἀγνοίᾳ λέξιν, τῆς ὁποίας τὴν ἀκριβῆ σημασίαν καὶ τὸ περιεχόμενον ἀγνοοῦμεν; Τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὸν ὅρκον, τὸν ὁποῖον ἔδωκαν ὡς πληρεξούσιοι εὐσυνειδότης νὰ φέρωσι τὴν ψῆφον, διότι οἱ πλείστοι ἀγνοοῦντες τὸ πρᾶγμα εἶναι εἰς δισταγμὸν.

Ὅθεν ἡ πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ὁ προσήκων εἰς τοῦτο χρόνος, ὥστε νὰ λάβωσι τὴν εὐκαιρίαν οἱ πληρεξούσιοι νὰ φωτισθῶσι δεόντως, ἢ νὰ ἐκφράσωσι μὲ γενικοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους ἕκαστος εὕρισκει ἐντὸς τῆς ψυχῆς του, τὸ τῆς θρησκείας αἶσθημα, τὴν πίστην αὐτὴν τὸ ἱερὸν ταύτης σύμβολον καὶ πάντα, ὅσα γνωρίζουσι, καθ' ὃ ὄντες εἰς συνεχὴ μετὰ τούτων σχέσιν. Τὰ περαιτέρω ἀντικείμενα τῶν κανόνων καὶ λοιπῶν εἶναι ἔργον ἐπιστημόνων καὶ ἐχόντων εἰδικὴν ἐπὶ τούτῳ ἱκανότητα ἀνδρῶν, ἐπομένως ἡ Συνέλευσις δὲν πρέπει νὰ ἐγκύψῃ ἀπαρασκεύαστος πάντῃ πρὸς τοῦτο. Ἐν τῇ τοιαύτῃ καταστάσει φρονεῖ, ὅτι ἴσως ἤθελεν εἶσθαι καλὸν νὰ παραδεχθῇ ἡ Συνέλευσις κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πληρεξουσίου Μεσο ογγίου μονον τὸ ἀ. ἄρθρον, καθ' ὃ γενικόν.

Ἄλλος πάλιν εἶπε, δὲν θέλει χρονοτριβῆσιν εἰς τοὺς ἐπαίνους τοῦ κλήρου, οὔτε εἰς τὴν ἐπαρίθμησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως εἰς τὸν χριστεπώνυμον λαόν. Πολλὰ περὶ δογματῶν καὶ κανόνων ἐλέχθησαν, ἐνῶ ἂν ἡ συζήτησις περιορίζετο εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον, ἠθέλαμεν ἔχει ἤδη τὴν λύσιν αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ συντάγματος πρόκειται καὶ οὐχὶ περὶ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ κανονισμοῦ.

Ἐπειδὴ ὁ συντακτικὸς νόμος πρέπει νὰ περιέχῃ ἀρχὰς καὶ βάσεις, νομίζει ὅτι τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ σχεδίου ἡ ἀρκεῖ· διότι ἐν τῇ γονίμῳ τούτου ἰδέᾳ τὸ πᾶν περιέχεται, τὰ δὲ περαιτέρω εἰσὶν ἔργον τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Εἰς τοῦτο ἔχομεν καὶ ἄλλων συνελεύσεων παραδείγματα, καὶ μάλιστα τὸ τῆς Τροϊζήνος. Μετὰ παρέ-

λευσιν δὲ τόσων ἐτῶν νὰ φανῶμεν κατώτεροι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἐνῷ μάλιστα καὶ παρ' ἡμῖν ἐπρόδεδυσαν τὰ φῶτα, δὲν εἶναι πρέπον· θρησκεία ἄνευ δογμάτων καὶ κανόνων καὶ ἐθίμων δὲν ὑπάρχει. Ὅθεν λέγοντες θρησκείαν ἐνοοῦμεν πάντα τ' ἄλλα, ἐπομένως τὸ περὶ θρησκείας καλῶς προετάχθη εἰς τὸ α'. ἄρθρον τοῦ Συντάγματος.

Τὸ 2 ἄρθρον πρέπει νὰ παρκλησθῇ, διότι περιέχει λέξεις καὶ ἐννοίας, τῶν ὁποίων οὔτε τὸ ἐξῆς δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, οὔτε τὰς συνεπείας νὰ προῖδωμεν.

Περὶ μὲν τῶν δογμάτων δὲν δύναται τις ν' ἀμφιβάλλῃ· ἀλλὰ κανόνας λέγοντες ἐνοοῦμεν συλλέξασθαι τοὺς ἀποστολικούς, συνοδικούς, καὶ τοὺς τῶν πατέρων κανόνας· τούτων οἱ μὲν εἶναι φύσεως ἀμεταβλήτου, καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐγερθῶσι χωρὶς νὰ προσβληθῇ ἡ θρησκεία. οἱ δὲ μεταβλήτοι, καθ' ὃ προκλύσαντες ἐκ περιστάσεων, καὶ ἄλλοι μὲν τούτων ἔπεσαν εἰς χρηστίαν, ἄλλ' ἐξέλιπον αἱ παρὰγαγοῦσαι αὐτοὺς περιστάσεις· ἄλλοι δὲ δύνανται κατόπιν νὰ πάθωσι τοῦτο τὸ πάθος. Ἡ λέξις αὕτη δύναται νὰ μᾶς φέρῃ γρήνῳ εἰς περιπετείας καὶ συγκρούσεις, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ προῖδωμεν σήμερον. Εἰσὶ κανόνες κατηργημένοι δι' αὐτοκρατορικῶν διαταγμάτων. Λέων ὁ Σοφὸς κατεχώρησεν εἰς τὰ Βασιλικά διατάξεις ἀντιβαίνουσας εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας μας. Ποῦ μὲν φαίνονται προτιμώμεναι πολιτικαὶ διατάξεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ποῦ δὲ τῶν ἀντικειμένων· ἰσχύουσι παρ' ἡμῖν κανόνες, οἵτινες παρ' ἄλλοις δὲν ἰσχύουσιν, ὥς καὶ τῶν ἄλλοτε ἐν ἰσχύει κανόνων πολλοὶ παρ' ἡμῖν δὲν ἰσχύουσι, καθ' ὃ, πεσόντες εἰς ἀχρηστίαν· ἐντεῦθεν δὲ θίλει φανῇ ὅτι δὲν εἴμεθα καλῶς συνεννοημένοι. Ἐπειτα φοβῆται, εἶπε, μήπως δεχόμενοι τὴν λέξιν ταύτην περιπέσωμεν εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν νομοθεσίαν μας. Ἄν δὲν ᾔσαν οὗτοι οἱ κίνδυνοι, ἔπρεπε νὰ σπεύσωμεν, ἵνα δείξωμεν ὅτι δὲν εἴμεθα κεχωρισμένοι. Ἦθελεν εἶσθαι λοιπὸν εὐχῆς ἔργον ἀντὶ νὰ περιπλανώμεθα εἰς ἀπεράντους τροπολογίας καὶ διορθώσεις νὰ ἀφαιρεθῇ ὅλον τὸ α'. μέρος τοῦ 2 ἁρθρου.

Ἡ ἑλλὰς ἐκκλησιαστικῶς εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ εἰς τοῦτο οὐδεὶς ἀμφιβάλλει. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἔχει δικαίωμα νὰ κηρύξῃ αὐτοκέφαλον τὴν ἐκκλησίαν. Χθὲς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀχριδῶν, ἀλλ' εἰς τὴν 11 νεαρὰν διέπομεν, ὅτι ὁ Ἰουστιανὸς ἐκήρυξεν αὐτὴν αὐτεκίεφαλον. Τὸ αὐτὸ ἔγεινε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Ἰλυρίας· Ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία κράτους τινὸς συυπάγεται καὶ τὴν διοικητικὴν τῆς ἐκκλησίας ἀνεξαρτησίαν· ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ δὲν ἐπιμένει πολὺ, νομίζει ὁμοῦς ἔργον τῆς πολιτικῆς



ἀρχῆς, ἥτις γνωρίζει τὰς καταλληλοτέρας περιστάσεις καὶ τὰς ἐξωτερικὰς τοῦ ἔθνους σχέσεις, νὰ ζητήσῃ ἐν δέοντι τὴν ἀναγνώρισιν.

Ὅθεν νομίζει περιττὸν τὸ ἀ. μέρος τοῦ 2 ἄρθρου καὶ ὅτι ἀρκεῖ τὸ νὰ τεθῇ, ὅτι ἡ ἐκκλησία διοικεῖται παρὰ ἱερᾶς Συνόδου. Καθ' ὅλα τ' ἄλλα εἵμεθα ἀναρμόδιοι ν' ἀποφασίσωμεν, εἴτε διοικητικῶς, εἴτε πολιτικῶς, εἴτε κανονικῶς κτλ.

Μήπως μετὰ τὸ σύνταγμα δὲν θὰ κατασταθῶσι Σύνοδοι, ἔχουσαι πείραν καὶ γνώσεις καὶ εἰδικὴν ἐπὶ τούτῳ ἱκανότητα, αἵτινες δύνανται ἀρμόδιως νὰ κανονίσωσι τὰ τοιαῦτα;

Δὲν εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἀρμοδιωτέρα πρὸς τοῦτο; Τραπὴ ἐπὶ τούτῳ δείγματα ἔδωκαν οἱ ἀρχιερεῖς μας οὐδὲ τοῦ λοιποῦ οὗτοι δὲν θέλουσι λείψει νὰ πράξωσι πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν δόξαν τῆς ἐκκλησίας μας, καὶ νὰ κηρύξωσι τὴν πνευματικὴν καὶ κανονικὴν ἑνωσιν ἐξ ἀρχῶν, ἐκ πεποιθήσεως βεβαίως καὶ ἐκ φόβου.

Περαιὼν τὸν λόγον εἶπε νὰ μὴν ἀπολειφθῇ ἐκ τοῦ 6' ἄρθρου, εἰμὴ τὸ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου.

Ἄλλος δὲ τῶν πληρεξουσίων εἶπεν, ὅτι εἰς τὸ σύνταγμα δὲν πρέπει νὰ τεθῇ τὸ, κανονικῶς, διότι εἶναι πολλοὶ κανόνες, οἵτινες σήμερον διατελοῦσιν ἐν ἀγρηστίᾳ καὶ ἀπᾶδουσι ταῖς παρούσαις περιστάσεσι· πολὺ κοπιήσας διεξήλθε τὸ τρίτον τοῦ πηδαλίου μέρος, καὶ ἐντὸς τούτου ἀπῆντησε δεκατέσσαρας ἀγρηστους, καὶ μὴ ἐφαρμοζομένους σήμερον κανόνες. Ἀναγνοῦντος δ' αὐτοῦ δύο τούτων, πολλοὶ τῶν πληρεξουσίων παρετήρησαν μετ' ἀγανακτικῆς ὅτι παρεξεστράπη εἰς ἀνόικειον τρόπον ἐκφράσεως, καὶ ἤτησαν παρὰ τοῦ προέδρου, ἵνα παύσῃ τῆς οὐμιλίας, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἰς τῶν πληρεξουσίων, ἐπικαλεσθεὶς τὴν τήρησιν τοῦ Κανονισμοῦ, εἶπεν, ὅτι τὰ παρόντα ἀτοπήματα εἶναι ἄμεσος συνέχεια τῆς παραβιάσεως τοῦ Κανονισμοῦ, διότι οἱ πρῶτοι ἀγρεύσαντες ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, μετέβησαν εἰς τὴν τοῦ 2 ἄρθρου τοῦ σχεδίου συζήτησιν, πρὶν νὰ ἀποπερατωθῇ ἡ τοῦ πρώτου. Ὅθεν νομίζει ὅτι πρέπει προηγουμένως τούτου ἡ συζήτησις ν' ἀποπερατωθῇ, καὶ ἀφοῦ ἀποφασισθῇ διὰ τῆς ψηφοφορίας, τότε νὰ γίνῃ ἡ εἰς τὸ 6' ἄρθρον μετάβασις. Δύο κυρίως σχεδία εἶπεν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, τὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συντάγματος καὶ τὸ προταθὲν παρὰ τοῦ πληρεξουσίου Κορώνης, ἐφ' οὗ καὶ ἄλλαι ὑπὸ ἄλλων ὑποτροπολογίαι καὶ προτάσεις ἐγίναν.

Τὸ 1. ἄρθρον τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος καθιεροὶ τίς εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τῶν ἄλλων θρη-

σκειῶν τὴν λατρείαν δὲν ἔθεσεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, εἰποῦσαν ὅτι εἶναι ἀνεκτὴ, ὅπερ ἔπρεπε νὰ πράξῃ πρὸς διαστολὴν τῆς ἐπικρατούσης ἡμετέρας θρησκείας. Ὅθεν νομίζει ἀναγκαίαν τὴν προσθήκην ταύτην.

Ἄλλος τῶν πληρεξουσίων, εἶπεν, ὅτι δὲν συνήλθομεν νὰ ἐνδιατρίβωμεν εἰς Θεολογικὰς ἐρεῦνας· ἐξ ὧν θέλουν προκύβει διαίρεσεις. Ἐνταῦθα βλέπει, εἶπε δισταγμούς, καὶ πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἡ συνέλευσις ὅ,τι οἱ δικασταὶ ποιοῦσιν, ὅταν ὑπάρχῃ ἰσοψηφία καὶ δισταγμὸς ἐπὶ τῆς ἐνοχῆς, ἢ μὴ τοῦ κατηγορουμένου. Καὶ ἐνταῦθα οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι οἱ κανόνες εἶναι χρήσιμοι ὅλοι, οἱ δὲ ὅτι μέρος αὐτῶν εἶναι ἀχρηστοί· ἡμεῖς ὄντες εἰς ἀγνοίαν, ἀμφιβάλλομεν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐπομένως φρονεῖ νὰ ἐξαληφθῇ ὁλοτελῶς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ β' ἀρθρου.

Ὁ πληρεξούσιος Κορώνης, ζητήσας συμφώνως τοῦ κανονισμοῦ καὶ λαβὼν τὴν ἀδειαν, τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ἐκ τρίτου, εἶπεν· οἱ γῆδες λαλήσαντες μὲ πολιτικὴν ἢν πείραν ἄνδρες κατήντησαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ οὐσία τῆς προτάσεώς του δὲν εἶναι ἀπορριπτέα, ἀλλὰ νομοθετητέα. Χρὴς ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ καταστατικοῦ διατάγματος τῆς συνόδου, ἔπειτα δ' ἐμνήσθη ὅτι ὁ κύριος Κωλέττης, εἰς ὧν τῶν ἐπὶ τούτῳ ἐργασθέντων, ἐξέφρασαν αὐτῷ τότε, ὅτι ὅχι μόνον δὲν πρὸς νὰ ἀποσπασθῇ ἡ ἐκκλησία μας ἀπὸ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' οὔτε ἀνεξάρτητος νὰ κηρυχθῇ πολλοὶ, εἶπεν ἐκ τῶν ἀγορευτάντων ὑπεστήριξαν ῥητορικώτατα ὅτι ἡ ἐννοια καὶ τὸ βάθος τῶν κανόνων τοῖς εἶναι πάντοτε ἀγνωστα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπέφερον γνώμην ὀριστικὴν, ὅτι οἱ κανόνες ἀντιγράφουν τῷ πολιτεύματι· πέντε μέχρι τοῦδε ἀγόρευσαν κατὰ τῆς προτάσεώς του. Ὁ πρῶτος ἀγορεύσας, τῆς Ὑδρας πληρεξούσιος, ἀπορίας ἀξίον εἶναι, πῶς λησιμονήσας τρόπων τινὰ τὰ τῶν Ὑδραίων κατορθώματα, περιεῖδεν οὕτω τὴν ἀξίαν τοῦ τιμίου κλήρου, ὅστις τοσοῦτον συνετέλεσεν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα. Οὗτος εἶπεν, ὅτι πῶποτε ὁ κλῆρος δὲν ἔκαμε παρατηρήσεις, ἐνῶ τούναντίον πολλάκις ἐπαραποιέθη ὅτι δὲν ἐγίνοντο τὰ πράγματα κατὰ τὸ καταστατικὸν διάταγμα, εἶπεν ὅτι ἡ καταδίωξις τῶν ἐτεροδόξων βιβλίων γίνεται πάντοτε, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχεται ἀληθείας, μάλιστα τὰ τῶν ἐτεροδόξων βιβλία ἐπλημμύρισαν τὴν Ἑλλάδα· ὅτι δὲν γνωρίζει ἂν ὑπάρχουν κανόνες τῆς ἐκκλησίας καθ' οὓς νὰ γίνεται ὑπὸ τῶν Ἀρχιερέων ἢ ἐκλογῇ τοῦ προέδρου τῆς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦτο ἔπα ἡθῆ, διότι καὶ Πατριάρχας ἔκαμον αἱ σύνοδοι κατηνέ,θη βαρέως κατὰ τῶν μοναχῶν, εἰπὼν, ὅτι ὁ μοναχὸς ἢ ὁ κληρικὸς, ἂν θέλῃ νὰ μὴν ὑπάγῃται εἰς τὸ πολίτευμα, καὶ εἰς τὰς διατάξεις τῆς νομο-

θεσίας, ἃς ἀπομακρυνθῇ εἰς τὰ ὄρη κατὰ τὸν προορισμὸν του, τοῦναντίον μένων ἐν τῇ πολιτείᾳ, πρέπει νὰ ὑποφέρῃ ὅλα τὰ βάρη αὐτῆς, καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ τῶν ὠφελειῶν της, ἀλλὰ παρατηροῦμεν, ὅτι οὐδ' ὁ στρατιώτης, ἂν καὶ ἀναστρέφεται μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, ἐξαιρεῖται τῶν οἰκείων ἡμῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας· ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσδιορίσῃ ἡ συνέλευσις τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπισκοπῶν, διότι δὲν πρέπει οὕτω νὰ δεσμεύσωμεν τὰς ἐπερχομένας γενναίας, μάλιστα τίς οἶδε, ποίαν μεταβολὴν θέλουν λάβει τὰ ὄριά μας; ἀλλὰ βεβαίως οὔτε μία, οὔτε δύο ἐπισκοπαὶ ἀρκοῦσιν, ἐπομένως εἶναι καλὸν νὰ προσδιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας μας, διότι θέλομεν προσκληθῇ, ἂν δὲν μᾶς ἀναγνώρισουν; ἀλλὰ τοῦτο πῶποτε δὲν ἔγινε, καὶ ἀντίκειται εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ὁ δὲ δεύτερος τῶν ἀγορευσάντων εἶπεν, ὅτι εὕρισκε τὴν δυσκολίαν εἰς τοὺς μικτοὺς κανόνας· ἀλλ' ὅταν ὅ,τε ἄρχων καὶ οἱ συνάρχοντες ἦναι χριστιανοί, αἵρεται ἐκ τοῦ μέσου πᾶσα ἀφορμὴ εἰς σύγκρουσιν.

Ὁ δὲ τρίτος εἶπεν, ὅτι πρέπει ἐν συνειδήσει ν' ἀπέχωμεν τοῦ νὰ νομοθετήσωμεν περὶ πραγμάτων, τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν εὐκρινῇ ιδέαν. Ἐνῶ ἀρκοῦντως καὶ αὐτὸς ἐξηγήθη, ὁ πληρεξούσιος Καλαβρύτων εἰς τὴν σχετικὴν ὁμιλίαν του ἐξερράσθη μὲ τὴν συνήθη ἐκείνου καὶ παντὸς ἐπαίνου ἀξίαν λογικὴν του.

Ὁ δὲ πρὸ μικροῦ λαλήσας πληρεξούσιος, ἂν καὶ μὲ ῥητορικὴν δεινότητα ἐξέφρασε τὴν ἀνικανότητά καὶ ἡπειρίαν του περὶ τὴν γνῶσιν τῶν κανόνων τῆς ἐκκλησίας, ὕστερον ὁμῶς ἔφερε γνώμην ἱερastικὴν, λέγων, ὅτι ἀφοῦ τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἐπροόδευσεν ἐπὶ τοσοῦτον, τινες δὲ κανόνες ἔπεσον εἰς ἀχρηστίαν, δὲν πρέπει νὰ θέσωμεν τὸ αὐτοὺς κανονικῶς· ἀλλ' ἡ πρόοδος τῶν φώτων εἶναι διττὴ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ· ὡς πρὸς τὴν διανοητικὴν πρόοδον, ἂν ἐμάθαμεν τι περιπλέον, εἶναι ἀσήμαντον. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἠθικὴν πάντες δύνανται νὰ βεβαιώσωσι, καὶ ἐπιμαρτυρεῖ αὐτὴν ἡ περὶ τὴν θρησκείαν ὀλιγωρία, ἐξ ἧς ἀναθάλλουν σταθεροὶ καὶ μεγάλοι χαρακτῆρες.

Εἶπεν, ὅτι ὁ Ἰουστιανὸς ἔκαμεν ὅ,τι ἤθελε περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ αἱ ἐκκλησίαι πάντοτε δι' ἀποφάσεως τῶν συνόδων ἐκηρύχθησαν ἀνεξάρτητοι. Εἶπεν, ὅτι ὁ Κλῆρος καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς θέλουν προσκληθῇ μετὰ ταῦτα, ἵνα σκεφθῶσι περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχωμεν ἱκανοὺς κληρικοὺς, ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ ἔγῃ καὶ ἡ πολιτεία τὴν διάθεσιν νὰ τοὺς προσκαλέσῃ.



Ὁ κανὼν εἶπεν, τὸν ὁποῖον ὁ τελευταῖος λαλήσας ἀνέγνωσε. ἐπεθύμει καὶ ἤδη νὰ ἵτον εἰς πλήρη ἐνέργειαν καὶ ἐφαρμογὴν.

Περαινῶν τὸν λόγον, εἶπεν ὅτι ἐπιμένει εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν ὁποίων ἔκχευε προτάσεων, ἐξ ὧν ἀνέγνωσε τρία ἀρθρα, τὰ ὁποῖα προϋτνε νὰ τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Συντάγματος, τὰ δὲ ἐπόμενα τῶν προτάσεων του, ἂν καὶ νομίζῃ ὅτι καὶ αὐτὰ εἶναι καλὴν νὰ τεθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ ἀρχῇ, δέχεται ὅμως νὰ τεθῶσι καὶ εἰς τὸ τέλος, ἂν ἡ Συνέλευσις κρίνῃ οὕτω. Δύναται πρὸς τούτοις νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως. ἀλλὰ συνεννοούμενος μετ' αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα ὁ Ἀντιπρόεδρος Κ. Κωλέττης λαβὼν τὸν λόγον καὶ ἀποτεινόμενος εἰς τὸν προλαλήσαντα διὰ τὰ ὅσα ἀνέφερε περὶ αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ καταστατικοῦ διατάγματος, δὲν εἶπε νὰ μὴ γίνῃ ἀνεξάρτητος ἡ ἐκκλησία μας, ἀλλὰ, ἂν καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐλαβε τὰ ὅπλα ἡ Ἑλλάς, κατέστη πραγματικῶς ἀνεξάρτητος, δὲν γνωμοδοτεῖ ὅμως κατ' αὐτὴν τῆς μοναρχίης τὴν ἐγκαθίδρυσιν νὰ κηρυχθῇ ἀνεξάρτητος ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως τοῦ Πατριάρχου.

Ἄλλος δὲ τῶν πληρεξουσίων εἶπεν, ὅτι αἱ συζητήσεις τῶν προλαλήσαντων εἰς τρία περιστρέφοντο. 1) ὅτι εἰς τὰ Συντάγματα πρέπει νὰ θέτῶνται μόνον ἀρχαὶ γενικαί, 2) ὅτι αἱ συζητήσεις μας ἤλλαξαν πολιτικὴν μορφήν, καὶ εἶναι Θεολογικαί. 3) ὅτι κατὰ πρότασιν τοῦ κλήρου ἔγεινε τὸ καταστατικὸν διάταγμα, καὶ τοῦ ὁποίου τὰς διατάξεις ἐδ' ἔχῃ προῦτως. Περὶ ὧν δὲ τούτων ἐκθέτει καὶ αὐτὸς τὰς ἰδίας του ὡς ἀκολουθεῖ.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τὰ Συντάγματα θέτονται αἱ γενικαὶ ἀρχαί, ἀλλ' ἔχομεν παραδείγματα, ὅτι εἰς πολλὰ εὐνομούμενα ἔθνη ἔγεινε τὸναντίον, πολὺ δὲ περισσότερον τοῦτο ἀρμόζει εἰς ἡμᾶς, οἵτινες ἕως χθὲς καὶ πρῶτον ἐζητοῦμεν τρόπον, δι' οὗ νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὰ δικαιώματά μας.

Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ἀντίρρησην τῶν προαγορευσάντων ἀντιτείνει λέγων, ὅτι κατὰ τοῦ καταστατικοῦ διατάγματος ἐδόθησαν πολλαὶ ἀναφοραί, ἐξ ὧν γέμει τὸ ἀρχεῖον τῆς συνόδου.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν τρίτην φρονεῖ ὅτι αἱ προῦσαι συζητήσεις δὲν εἶναι Θεολογικαί, εἰ μὴ πράγματα πολιτικὰ ὅπως, διότι πάντοτε εἰς τὰ Συντάγματά μας ἐπραγματεύθημεν περὶ αὐτῶν, πολὺ δὲ περισσότερον σήμερον, ὅτε ἐπάθομεν, ἐτέθη ἡδὴ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ προσηλυτισμοῦ, διότι ἔχομεν πολλὰς λυπηρὰς καὶ σκανδαλώδεις ἀναμνήσεις. Τινὲς τῶν προαγορευσάντων, εἶπεν, ἐξέφρασαν γνώμην, ὅτι οἱ κανόνες εἶναι πηγὴ ἀνεξάντλητος, περιέχοντος ὕψους ἐννοιῶν, ἀλλ' ἐπέφερον, ὅτι οἱ κανόνες εἶναι δογ-

ματικοί καὶ διοικητικοί, ἐξ ὧν πολλοὶ τῶν τελευταίων περιέπεσον εἰς ἀχρηστίαν.

Εἰς τὰς τροποποιήσεις τοῦ ἄρθρου τοῦ σχεδίου ζητοῦμεν νὰ τεθῇ τὸ α κτηρικῶς ἢ ὡς η, ὅτι πολλοὶ ἐδῆσαν περὶ τούτου, καὶ δικαίως, ὅτι μὲς εἶδον νὰ ἐγκαταλείψωμεν καὶ νὰ παύσωμεν τοῦ περιποιεῖσθαι τὴν θρησκείαν μας, διὸ σήμερον συναλθόντες, πρέπει νὰ διακηρύξωμεν καὶ ὁμολογήσωμεν ποῖος ἦτον ὁ σκοπός μας. ὅτε ἠνεύχθη ὁ ὑπὲρ πατρίδος ἱερὸς ἀγών. Ὁ σκοπός μας ἦτο νὰ ἐνωθῶμεν καὶ κατὰ τὸ πολίτευμα μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲν ἐγένετο, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τοὺς εἰπώμεν, ὅτι εἴμεθα ἠνωμένοι διὰ τῶν κανόνων τῆς θρησκείας μας· δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ δογματικῶς, διότι μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ κανονικῶς εἶναι διαφορὰ μεγάλη· διὰ τῶν κανόνων μόνον διακρινόμεθα τῶν Παπιστῶν, Καλβινιστῶν, Προτεστάντων κτλ.

Ὁ προσδιδρισμὸς τῶν ἐπισκοπῶν εἶπεν, δὲν εἶναι θεολογικὴ συζήτησις, οὐδὲ ἡ πρόβλεψις περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ Κλήρου, ὅστις ὑπέσθη ἀνίατα δεινὰ καὶ περιτρονήσεις· μήτε ἐκείνη τῶν σχολείων εἶναι φύτεως τοιαύτης, διότι ἡ ἐλλείψις τῶν τοιούτων σχολείων εἶναι ἡ ἄμεσος αἰτία τοῦ νὰ μὴν ἔχωμεν πεπαιδευμένους κληρικούς. Ἐπίσης ἡ τῶν Μοναστηρίων πρότασις εἶναι εὐλογώτατη, διότι εἶδομεν τὴν διάλυσίν των, τὴν περιτρονήσιν των, τὴν σπατάλην τῶν κτημάτων των καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Περαιῶν τὸν λόγον, εἶπεν ἡ πρότασις τοῦ δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν τοῦ πληρεξουσίου Κοριῶντος ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς Συνόδου, τὴν ὁποίαν ὡς διοικητικὴν ἀφίνει εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν Βουλῶν, πλὴν εἶναι ἔτοιμος νὰ δεχθῇ καὶ τοῦτο, ἂν καὶ διοικητικόν, διότι καὶ ἄλλα τοιαῦτα περιέχονται εἰς τὸ Σύνταγμα, οἷον ἰσοβιότητης δικαστῶν κλπ.

Ὁ Πρόεδρος ἐκήρυξε διεκλελυμένην τὴν συνεδρίαν περὶ τὴν 4 ὥραν μ. μ.

Ὁ ἐκτελῶν χρέη Προέδρου

Ἀντιπρόεδρος Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

Ι. ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Α. ΜΕΤΑΞΑΣ.

Α. ΛΟΝΤΟΣ.

Οἱ Γραμματεῖς

Δ. Ν. Δρόσου.

Κ. Θ. Κολοκοτρώνης.

Γ. Δοκός.

*Πρωτόκολλον ὀρκοδοσίας.*

Σήμερον τῇ 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1844 ἔτους ἡμέρα τρίτη καὶ ὥρα 10 π. μ. παρουσιασθέντες οἱ Κ. πληρεξούσιοι Α. Παππᾶ Νικολάου πληρεξούσιος Σαλαμῖνος, Ἰω. Ἀναγνωστόπουλος Τριπόλεως, καὶ Γ. Οἰκονόμου Μεγαρίδος.

Ἐδωκαν τὸν τοῦ πληρεξουσίου ὄρκον ἐν πλήρει συνεδριάσει ἐνώπιον τοῦ ἱερέως Κ. Χιλέα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

α Ὀρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος νὰ ἐκπληρώσω τὰ ἱερὰ τοῦ Πληρεξουσίου ἔργα πιστὸς εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὸν Συνταγματικὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνα, νὰ μὴ προβάλλω μήτε νὰ ψηφίσω τι ἀντιβαῖνον εἰς τὴν πεπεῖθσίν μου, ἀλλὰ νὰ συντελέσω εὐσυνειδήτως εἰς τὴν σύνταξιν τῶν θεμελιοδῶν θεσμῶν, δι' ὧν θέλουν ἐξασφαλισθῇ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ τε ἔθνους μου καὶ τῆς Συνταγματικῆς Μοναρχίας. »

Διὸ συνετάχθη τὸ παρὸν πρωτόκολλον ὑπογράψεν παρὰ τε τῶν ὁμοσάντων, τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ ἱερέως.

Ὁ Ἱερεὺς  
Κωνστάντιος Χιλέας.

Οἱ ὁμόσυντες  
Ἀναγ. Παππᾶ Νικολάου.  
Ἰω. Ἀναγνωστόπουλος.  
Γ. Οἰκονόμου.

Ὁ ἐκτελῶν χρέη Προέδρου  
Ἀντιπρόεδρος Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

---

**ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΕ.**

Τῆς 5 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τῇ 5 Ἰανουαρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τετάρτου ἔτους ἡμέρα τετάρτη τὴν 10 ὥραν π. μ. συνελθόντων τῶν πληρεξουσίων ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἀνεγνώσθη ὁ ὀνομαστικὸς κατάλογος αὐτῶν, εὐρέθησαν δὲ παρόντες μὲν διακόσιοι δέκα τρεῖς καὶ ἀπόντες εἴκοσι τέσσαρες. Κηρύξαντος τοῦ Προέδρου ἀρξαμένην τὴν συνεδρίαν ἀνεγνώσθησαν τὰ πρακτικὰ τῆς προλαβούσης συνεδριάσεως, τὰ ὅποια, γενόμενα παραδεκτὰ εἰς τὴν Συνέλευσιν ὑπεγράφησαν παρὰ τε τοῦ Προέδρου, τῶν Ἀντιπροέδρων καὶ τῶν Γραμματέων.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συζητήσεως ὁ Πρόεδρος παρετήρησεν, ὅτι εἰς τῶν κατὰ τὴν προλαβοῦσαν συνεδρίαν ἀγορευσάντων ἀπεμακρύνθη τῆς προσηκούσης σεμνοπρεπείας εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ περὶ θρησκείας σοβαροῦ ἀντικειμένου. Ἡ περίστασις αὕτη δυσηρέστησεν ὅλους ἐν γένει τοὺς πληρεξουσίους, ἐπομένως εἶπε,



πρέπει κατὰ τὴν σημερινὴν συνεδρίαν νὰ γίνῃ προσοχή, ὥστε νὰ μὴ λάβῃ χώραν καὶ αὖθις ἡ χθεσινὴ δυσάρεστος περίστασις.

Μοὶ ἐνεχειρίσθησαν σήμερον, ἐπρόσθεσεν, τρεῖς τροποποιήσεις ἐπὶ τοῦ 2 περὶ θρησκείας ἀρθροῦ τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος, καὶ διέταξε τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν, ἔχουσῶν ὡς ἀκολούθως.

Ἡ τοῦ πληρεξουσίου Ἀθηνῶν Μακρυγιάννη.

Ἄρθ. 1. Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Πᾶσα δὲ ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως, ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ, ἢ ἄλλης τινὸς ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς πατρῴας θρησκείας.

Ἄρθ. 2 Ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία διοικῆται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου, ἰδιαίτεροι δὲ νόμοι θέλουν κανονίσει τὴν διοίκησιν καὶ ἐν γένει τὰ καθήκοντα αὐτῆς, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἔνωσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ πασῶν τῶν ἄλλων ὁμοδόξων πνευματικῶς δηλ. καὶ δογματικῶς κατὰ τοὺς θείους Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς κανόνας.

Ἡ τοῦ πληρεξουσίου Ψαρόων Α. Μοναρχίδου.

Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, πᾶσα δὲ ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ, καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ, καὶ ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας.

Ε) Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία πνευματικῶς μὲν καὶ δογματικῶς εἶναι ἀναποσπάστως ἡνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ πασῶν τῶν ἄλλων ὁμοδόξων. πολιτικῶς δὲ καὶ διοικητικῶς εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος ἐκείνων, καὶ διοικῆται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου· ἰδιαίτερος νόμος θέλει κανονίσει τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς, καὶ τὰς μετὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ τοῦ πληρεξουσίου Κορίνθου Π. Νοταρᾶ.

Πᾶσα δὲ θρησκεία ἄλλη γνωστὴ, εἶναι ἀνεκτὴ καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως· καθόσον καὶ αὐτὴ ἀνέχεται τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν εἰς τὸ νὰ τελῇ ἀκωλύτως τὰς λατρείας αὐτῆς· ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἀμοιβαία κατὰ πάντα ἡ ἀνοχή.

Μετὰ ταῦτα εἰς τῶν πληρεξουσίων πρῶτος ἔχων τὸν λόγον εἶπεν, σοβαραὶ συζητήσεις ἔλαβον χώραν εἰς τὰς παρελθούσας δύο συνεδριάσεις διὰ νὰ ζυρεθῇ ὁ καταλληλότερος τρόπος νὰ ἐκ-

φράσωμεν τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδοξοῦ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Εἰς τὸ 1 ἄρθρ. κηρύττοντας ὡς επικρατοῦσαν θρησκείαν τὴν τῆς Ἀνατολικῆς ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, παραδεχόμεθα καὶ ὁμολογοῦμεν σύμφωνα μὲ ὅλους τοὺς ὁρθοδόξους Χριστιανούς τὰ δόγματα τῆς θρησκείας, ὡς καὶ τοὺς ἐρμηνεύοντας καὶ σαφηνίζοντας αὐτὰ Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς κανόνες. Λόγματα καὶ κανόνες εἶναι ἀχώριστα πρὸς ἀλλήλα, ἐπομένως τὰ ἐν τῷ 2 ἄρθρῳ διαλαμβάνοντα περιέχονται εἰς τὸ 1, τοῦτέστι ἐκ τοῦ 1. ἁρθρου ἐννοεῖται, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡνωμένη δογματικῶς, πνευματικῶς, καὶ κανονικῶς μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦτο ἐδύναντο καὶ νὰ ἐλλείπῃ ἴσως ὁλοτελῶς τὸ 2 ἄρθρον, παραδεχθείσης ὅμως αὐτὸ διὰ λόγους ἐμφερθεῖς τῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐνασχοληθῶμεν εἰς τὴν τούτου ἐξέτασιν.

Οἱ κανόνες περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος εἰς τὸ 2 ἄρθρον εἰς τρεῖς κατηγορίας διακρίνονται εἰς κανόνες, δι' ὧν ἐξηγήθησαν καὶ ἐρμηνεύθησαν τὰ δόγματα. Ἀλλ' οἱ Συνοδικοὶ εἶχον καὶ ἄλλην ἐντολὴν τὴν στερέωσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ὁρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· ἔπρεπε ἐπομένως νὰ καθιερωθῇ πειθαρχία τις, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρόσωπα τοῦ κλήρου καὶ διὰ τοῦτο διὰ τοῦ δευτέρου μέρους τῶν κανόνων ἐκκλονίσθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ πειθαρχία, τρίτον χρέος τῶν ἡττον νὰ προσυλλάξωσι τὸ ποίμνιον ἀπὸ τοὺς καταδιωγμούς, τὰς αἰρέσεις καὶ τὸν προσήλυτισμὸν, εἰς ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία πανταχόθεν καταδιώκετο, καὶ διὰ τοῦτο διὰ τοῦ τρίτου μέρους τῶν κανόνων καθιέρωσαν πνευματικὰς ποινὰς εἰς τὰ ἡθικὰ ἐλαττώματα, π. γ. θέλοντες νὰ καταστρέψουν τὴν εἰδωλολατρείαν, καὶ νὰ στήσουν ἐπ' αὐτῆς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν, ἀπηγόρευσαν τοὺς ὕμνους καὶ τὴν μουσικὴν εἰς τοὺς γάμους, διέταξαν ν' ἐκφράζεται ἐκκλησιαστικῶς ὁ μέθυτος, τὰ ὅποια ἡ δοκιμότης διὰ τοῦ μέσου τούτου δύναται εὐκόλως νὰ ἀποπλανήσῃ· ἐπομένως τὸ σύνολον τῶν Συνοδικῶν κανόνων ἀφορᾷ ἰδίως τὸν κλῆρον, μὴ παραβλέποντες ποσῶς τὴν κοινωνικὴν τάξιν· ὑπάρχουν μάλιστα καὶ κανόνες, οἵτινες ἐνισχύουν τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἀπομακρύνουν πᾶσαν τυχύτην ἐπιμέλειαν, διαγράφοντες ὅρους καὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ κληρὸς ὑπάγεται εἰς τὰς πολιτικὰς διατάξεις. Διὰ τοῦτο εὐρίσκει τις μεταξὺ τῶν κανόνων νεαράν περὶ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων εἰς τὰ ἐγκλήματα τῶν κληρικῶν, διακρίνουσα τὰ ἐγκλήματα ταῦτα εἰς δύο α) τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκκλησιαστικὴν πειθαρχίαν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκδίκασις ἀνήκει ἰδίως εἰς τὸν κλῆρον, καὶ β) ἐγκλή-

ματα ἀφορῶντα τὴν ἐλάβειν τῶν ἀτόμων, τὰ ὅπῃα παραπέμπει εἰς τὰ πολιτικά δικαστήρια· ὑπάρχει ἐπίσης κανὼν περὶ ἐμφανίσεως τῶν κληρικῶν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, σύμφωνος μὲ ὅσα καὶ σήμερον εἰσὶ δ' αὖτεταγμένα, καὶ ἄλλος καθ' ὃν τὸ πραγματικὸν μέρος τοῦ διαζυγίου ἐνεκα διγαμίας παραπέμπεται εἰς τὰ πολιτικά δικαστήρια· ὅθεν λέγοντες εἰς τὸ 2 ἄρθρον, ὅτι εἴμεθα δογματικῶς μόνον ἠνωμένοι μὲ τὰς λοιπὰς ὁμοδόξας ἐκκλησίας καὶ παραλείποντες τὸ κανονικῶς, περιορίζομεν τὴν ἔνωσιν ταύτην ἀπέναντι τῆς γενικῆς ἐκφράσεως τοῦ 1 ἁρθρου· οἶεν ὡς πρὸς τὴν τροποποίησιν τῶν πληρεξουσίων Κορίνθης καὶ Τριπόλεως σύμφωνος ὣν κατὰ τὰ ἄλλα δὲν παραδέχεται τὰ περὶ ἐπεμβάσεως εἰς τὸ 1 ἄρθρον, διότι τὴν ἐπέμβασιν ἐμ· οἰίζουσιν εἰδικοὶ νόμοι καὶ τιμωρεῖ ὁ ποινικὸς νόμος, τὴν δὲ τροποποίησιν τοῦ 2 ἁρθρου παραδέχεται μὲ τὴν προσθήκην τοῦ κανονικῶς, ἐπομένως προτείνει τὴν ἐξῆς τροποποίησιν εἰς τὸ 2 ἄρθρον.

« II Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία δογματικῶς μὲν καὶ κανονικῶς εἶναι καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τοὺς Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις. »

Ἄλλος δὲ τῶν πληρεξουσίων λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν, ἐφ' ἱκανὸν μέχρι τοῦδε ἀνεπτύχθη τὸ ζήτημα. Δέχεται τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ σχεδίου μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι τὰ τῆς λατρείας τῶν ξένων θρησκειῶν τελοῦνται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων. Εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ σχεδίου προσέφυαν σφοδραὶ συζητήσεις, ἀμφιβολίαι καὶ δισταγμοὶ ἐνεκα τῆς ἐπιρρήματικῆς τοῦ ἐκφράσεως, μὴ τυχὲν ἐντεῦθεν γοννηθῶσι ἀτοπήματα δυσθεράπευτα· ἐπρότειναν ἐπομένως νὰ τροποποιηθῇ οὕτω. II Ἑλληνικὴ ἐκκλησία εἶναι μὲν ἀνάποσπαστως ἠνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ πασῶν τῶν ἄλλων ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν πνευματικῶς κατὰ τὰ δόγματα καὶ τοὺς περὶ τούτων Ἀποστολικούς καὶ Συνοδικούς κανόνας, πολιτικῶς δὲ καὶ διοικητικῶς εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ανεξάρτητος ἐκείνων, καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀναπτύσσων τὴν ὁποίαν ὑπέβαλε τροπολογίαν εἶπεν, διὰ τοῦ κανονικῶς ἐννοούμεν ὅλοι, ὅτι διαφυλάττομεν ἀπαρασαλεύτως τοὺς τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἱερῶν Συνόδων καὶ τὰς παραδόσεις· ταῦτα δὲ πάντα ἐμπεριέχονται εἰς τὴν τροποποίησιν του, πρὸς τί λοιπὸν ἢ τόση ἐπιμονὴ διὰ τὴν ἐπιρρήματικὴν ἐκφράσιν; ὅσον καὶ ἂν ἐσκέφθη τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, εἶπε, τὸν ἐράνη, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ὁμολογίαν, ὅτι θελομεν τηρήσει τοὺς κανόνας τῶν Ἀποστόλων, Συνόδων καὶ τὰς παραδόσεις, διότι ἡ θρησκεία ἔχει πίστιν, λατρείαν,



ἠθικὴν καὶ πειθαρχίαν, καὶ τὰ τέσσαρα ταῦτα πρέπει νὰ διατηρηθῶσι διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς θρησκείας. Ἐπέμβασιν τοῦ κλήρου εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα δὲν πρέπει νὰ φοβώμεθα, ὑπάρχει θεμελιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς δυτικῆς· διότι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ὁρατὴν κεφαλὴν εἰς τὸν κόσμον, ἐνῶ ἡ δυτικὴ, ταυτίζουσα τὴν κεφαλὴν εἰς πρόσωπον, ἀπερρόφησε σύμπασαν τὴν κοσμικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, ἐκτὸς τούτου εἶναι ῥητὸς κανὼν κωλύων τὸν κλῆρον τοῦ νὰ ἐπεμβαίῃ εἰς τὰ πολιτικὰ· ἐντεῦθεν βλέπει, ὅτι δὲν ὑπάρχει φόβος τῆς τοιαύτης ἐπεμβάσεως, ἀλλ' εἶπον τινὲς ὅτι οἱ κανόνες δὲν συμβιβάζονται μὲ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ιδέας τῶν ἀνέφερον τινάς. Ἀλλ' ἐντεῦθεν οὐδεμίᾳ βλάβῃ θέλει προκύψει.

Εἶπον τινὲς, ὅτι οἱ κατὰ τὸ 1833 διέποντες τὰ πράγματά μας ξένοι ἦσαν ἐμπνευσμένοι ἀπὸ πνεῦμα Ἑλληνικὸν καὶ δὲν ἐπραξάν τι κατὰ τῆς θρησκείας μας· ἐπομένως ἂν οἱ Βαβαροὶ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ διατηρηθοῦν οἱ κανόνες συμφώνως μὲ τὰς τῶν ἀρχιερέων προτάσεις, οἵτινες εἶναι πάντοτε σταθεροὶ εἰς τὰς ἀρχάς των, πῶς δυνάμεθα ἡμεῖς σήμερον νὰ μὴ τοὺς παραδεχθῶμεν; προβλέπει, εἶπεν, ἂν τοὺς ἀφαιρέσωμεν, ταχέως ἢ βραδέως θέλομεν αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην, διότι πρέπει νὰ εἴμεθα ἠνωμένοι κατὰ κανόνας μετὰ τοῦ ἄλλου χριστιανικοῦ λαοῦ, ὅστις ἔλαβεν ὑπονοίας, μάλιστα ἐκ τῆς μὴ πραγματοποιηθείσης ἄχρι τοῦδε ἀναγνωρίσεώς μας ἀπὸ τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν, πολὺ δὲ περισσότερον σήμερον ἀφ' οὗ ἔγεινε τοιοῦτος λόγος θέλει ἔχει ὑπονοίας, ἂν δὲν παραδεχθῶμεν τοὺς κανόνας.

Περσίνων τὸν λόγον εἶπεν, ὅτι τὰ τῆς λατρείας τῶν ξένων θρησκειῶν εἶναι καλὸν νὰ τελῶνται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, διότι ἐκάστη θρησκεία ἔχει τὴν λατρείαν τῆς, ἥτις περαίνεται δι' ἐξωτερικῶν τελετῶν, αἵτινες εἰς πάντα λαὸν κάμνουσιν ἐντύπωσιν· τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἐφθασεν ἔτι εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν μὲ ἱλαρὸν βλέμμα, καὶ ὡς ἀπλοῦς θεατῆς νὰ θεωρῇ τὰς τελετὰς τῶν ξένων θρησκειῶν, πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν ἀτοπημάτων καὶ ταραχῶν οὐκ οἶδε, ὅτι πρέπει νὰ τεθῇ τὸ ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν νόμων καὶ τὰ λοιπὰ καὶ ἡ Κυβέρνησις μετὰ ταῦτα νὰ σταθμίσῃ, ποία προστασία εἶναι ἀναγκαία νὰ δοθῇ εἰς τὰς τελετὰς τῶν ξένων θρησκειῶν, μάλιστα τῶν μὴ χριστιανῶν.

Ἄλλος δὲ τῶν πληρεξουσίων εἶπεν, ὅτι καὶ κατὰ τὴν χριστιανικὴν συνεδρίασιν ἐξέφρασε τοὺς δισταγμοὺς τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, τοῦ ὁποίου ἀρμόδιος κριτὴς δὲν δύναται νὰ ᾔῃαι ἡ πα-

ροῦσα Συνέλευσις, καθ' ὃ μὴ γνωρίζουσα τὸ πρᾶγμα, καὶ σήμερον αὐτὸ τοῦτο ἐκφράζει· εἶναι ἕτοιμος νὰ παραδεχθῇ καὶ νὰ ὑπογράψῃ ὅλους τοὺς ἀποστολικούς, συνοδικούς καὶ τῶν πατέρων κανόνας, οἵτινες ἀφορῶσι τὰ δόγματα, ὡς καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις, ἀλλ' ἂν ἐντὸς τῶν κανόνων ᾔηται καὶ διοικητικοί. τούτοις ἐπειδὴ δὲν γνωρίζει, διστάζει νὰ τοὺς δεχθῇ. ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μόνῃ ἡ ἱερά Σύνοδος εἶναι ἀρμοδία· ἀγνοεῖ, εἶπεν, ἂν παραδεχομένη ἡ Συνέλευσις ὅλους τοὺς κανόνας καὶ αὐτοὺς τοὺς διοικητικούς θέλει δυνηθῇ νὰ ἐνεργήσῃ τὰ κυριαρχικά της δικαιώματα. Διὸ πρέπει πρὶν ἀποφασίσῃ περὶ τῆς παραδοχῆς νὰ ζητήσῃ τὴν περὶ τούτου γνώμην παρὰ τῶν τιμίων ἀρχιερέων, οἵτινες ἔπεμψαν ὑπομνήματα πρὸ τινων ἡμερῶν περὶ τοῦ τῆς θρησκείας ἀντικειμένου.

Ἄλλως δὲ τῶν πληρεξουσίων παρετήρησεν, ὅτι ὁ χρόνος εἶναι τὸ πολιτικότερον, καὶ μάλιστα εἰς ἐθνικὴν συνέλευσιν, συνελθοῦσαν νὰ θέσῃ τὰ αἰώνια θεμέλια τῆς εὐημερίας τοῦ ἔθνους. συζητήσεις πολλαὶ λαβὼν χώραν, εἶναι δὲ καλῆτερον νὰ ἐπιθέσωμεν σιγῆς κάλυμμα ἐπ' αὐτῶν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ δεύτερον ἄρθρον δὲν ἐλέπει τὴν ἀνάγκην του, εἰμὴ μόνον διὰ νὰ κηρύξωμεν τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐνότητα τῆς ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καιροὶ καὶ περιστάσεις μᾶς ἰνῶνκασαν νὰ προστέσωμεν καὶ τι ὡς πρὸς τοὺς κανόνας, διὰ τοῦτο σύμφωνος μὲ ὅσα χθὲς ὁμιλήσεν, ἀνέγνωσε τὴν ἐξῆς τροποποιήσιν ὡς πρὸς τὸ 2 ἄρθρον.

Ἡ ὁρθόδοξος τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησία εἶναι αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος πάσης ἄλλης ἐκκλησίας, καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου, πρεσβεύουσα ἀπαραχαράκτως ὡς πρὸς τὸ δογματικὸν τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις, ὅπως πρεσβεύουν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη τοῦ χριστοῦ ἐκκλησία καὶ πᾶσα ἄλλη ὁμόδοξος ἐκκλησία, μεθ' ἧς εἶναι πνευματικῶς ἡνωμένη. Ἰδιαιτέρος δὲ νόμος θέλει κανονίσῃ τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου διοικητικὰ καθήκοντα αὐτῆς καὶ τὰς μετὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς σχέσεις της.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος κατ' αἴτησιν τῆς Συνελεύσεως ἐκήρυξε πεπαυμένην τὴν συζήτησιν, εἶπε δὲ ὅτι διὰ νὰ εὐκολυνθῇ ἡ λύσις τοῦ προκειμένου ζητήματος, ἐπειδὴ μάλιστα αἱ διάφοροι τροπολογίαι εἶναι σύμφωνοι εἰς πολλὰ πρὸς ἀλλήλας, νομίζει ἀναγκαῖον τὸ νὰ συνεννοηθῶσιν ἰδιαιτέρως ὅλοι οἱ προτείναντες αὐτάς, ὥστε νὰ συγχωνευθῶσιν εἰς ὀλίγας. Ἡ συνέλευσις ἐπεδοκίμασε. Γενομένης δὲ διακοπῆς τῆς συνεδριάσεως καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἐνασχοληθέντων τῶν προτεινάντων τὰς τροπολογίας μετὰ τοῦ προέδρου εἰς τὸ νὰ συγχωνεύσωσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τὰς

ὑπὸ διαφόρων γενομένων τροπολογίας, κατωρθώθη τέλος ἡ συγχώνευσις εἰς τὴν ἀκόλουθον τροπολογίαν.

Περὶ θρησκείας.

Ἄρθρον 1.

Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. πᾶσα δὲ ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ, καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελούμεναι ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ, καὶ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατοῦσας θρησκείας.

Ἄρθρον 2.

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κατεχρὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὑπάρχει ἀναποσπᾶστως ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλῃ καὶ πάσης ἄλλῃς ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαράλλακτως ὡς ἐκεῖναι τοὺς τε ἱεροὺς, ἀποστολικοὺς, καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις, εἶναι δὲ αὐτοκράτωρ ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα, καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων.

Γενομένης ὁμοθυμαδὸν καὶ ὁμοφώνως δεκτῆς τῆς τροπολογίας ταύτης, ὁ πρόεδρος ἐκήρυξε διακλεισμένην τὴν συνεδρίαν περὶ τὴν 3 ὥραν μ. μ.

Ὁ ἐκτελὼν χρεὶν Προέδρου

Ἀντιπρόεδρος Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

Α. ΜΕΤΑΞΑΣ.

Ι. ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Α. ΛΟΝΤΟΣ.

Οἱ Γραμματεῖς

Δ. Ν. Δ'ρόσος.

Κ. Θ. Κολοκοτρώνης.

Γ. Δοκός.

---

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Κ΄.

Τῆς 8 Ἰανουαρίου..

Σήμερον τῇ ὀγδόῃ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκταχοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τετάρτου ἔτους ἡμέρα Σαββάτου, συνελθόντων τῶν πληρεξουσίων ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν π. μ. ἐγένετο ἡ ἐκφώνησις



τοῦ ὀνομαστικοῦ καταλόγου· εὐρεθέντων δὲ παρόντων μὲν διακισίων εἴκοσι ἑπτὰ, ἀπόντων δὲ ἑννέα, ὁ Πρόεδρος ἐκήρυξεν ἀρξαμένην τὴν συνεδρίαν.

Ἀκολούθως ἀνεγνώσθησαν τὰ πρακτικὰ τῆς προλαβούσης συνεδριάσεως, τὰ ὑποῖα, γινόμενα ἀπαρδεκτὰ εἰς τὴν Συνέλευσιν, ὑπεγράφησαν παρὰ τε τοῦ Προέδρου, τῶν Ἀντιπροέδρων καὶ τῶν Γραμματέων.

Μετὰ ταῦτα οἱ κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνελεύσεως ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 4 ἰαννουαρίου γινόμενοι παρδεκτοὶ ὡς πληρεξούσιοι Τριπόλεως Γ. Ν. Ρεβελιώτης καὶ Μικρομάνης Σ. Παπαδόπουλος ὁρκίσθησαν ἐν πλήρει συνεδριάσει ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, τὸν τοῦ πληρεξουσίου ὄρκον, συνταχθέντος ἐπὶ τούτῳ τοῦ ὑπὸ σημερινὴν ἡμερομηνίαν πρωτοκόλλου ὁρκοδοσίας.

Ἐνταῦθα ὁ Πρόεδρος ἀνέφερεν, ὅτι ἀντικείμενον τῆς σημερινῆς συνεδριάσεως εἶναι ἡ ἐξυκολούθησις τῆς συζητήσεως τῶν ἐπομένων ἄρθρων τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος, τῶν ὁποίων τὴν εἰσήγησιν θέλει κάμει ἐν τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τοῦ συντάγματος ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν τάξιν τοῦ σχεδίου· ὅτι διὰ νὰ προβαίνει ἡ συζήτησις τῶν ἄρθρων ἐν τάξει καὶ ἐσκευμένως, θεωρεῖ ἀναγκαῖον καὶ σύμφωνον μὲ τὸν κανονισμὸν ὅσοι τῶν κυρίων πληρεξουσίων ἔχουν νὰ παρουσιάσωσιν οὐσιώδη πρότασιν καὶ τροπολογίαν, εἰσάγοντες νέον ἄρθρον ἢ ἐδάριον, νὰ παραδίδωσιν αὐτὰ πρὸ τῆς συζητήσεως διὰ νὰ τυπώνωνται, καὶ διανέμονται εἰς τοὺς πληρεξουσίους· ὅσοι δὲ τροπολογία ἀφαιρῶσι τὴν ἀλλαγὴν φράσεων καὶ δὲν ἐνέχουσιν οὐσιώδη μεταβολὴν τῶν ἄρθρων, αὐταὶ δύνανται νὰ προταβῶσι κατὰ τὴν συζήτησιν ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει, καὶ συζητηθεῖσαι ν' ἀποφασισθῶσιν.

Ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη.

Εἰς τῶν εἰσηγητῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἔλαβε τὸν λόγον, καὶ ἀναγνώσας τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος, ἔχων ὧδε.

Ἄρθρ. 3. Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ συνεισφέρουσιν εἰς τὰ δημόσια θάρη, ἀναλόγως τῆς περιουσίας των· μόνοι δὲ οἱ πολῖται Ἕλληνες εἶναι δεκτοὶ εἰς ὅλα τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα πολιτικά τε καὶ στρατιωτικά.

Εἶπεν· ὑπάρχει ἐπαισθητὴ διαφορά μεταξὺ Ἕλληνος ἐν γένει καὶ πολίτου· εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἔγεινε πολὺς λόγος, ἂν πρέπη ἐντὸς τοῦ συντάγματος νὰ τεθῶσι τὰ προσόντα τοῦ πολίτου Ἕλληνος, ἢ εἰς χωριστὸν νόμον.

Ἄν καὶ λόγοι πολλοὶ οὐσιώδεις καὶ πικραὶ ἀναμνήσεις ὑπαγορεύουν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ γίνῃ λόγος περὶ τούτων ἐντὸς τοῦ

συντάγματος, ἡ ἐπιτροπὴ ὁμῶς ἐθεώρησεν ἀδιάφορον τοῦτο, διότι, ἂν καὶ εἰς τὰ συντάγματά μας γίνεται μνεία περὶ αὐτοῦ, εἰς τὰ πλείοτερα ὁμῶς καὶ νεώτερα εὐρωπαϊκὰ συντάγματα δὲν περιέχεται.

Ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἔθεσε τοῦτο εἰς τὸ σύνταγμα διὰ τοὺς ἀκολούθους δύο λόγους. 1) Διότι εἰδικὸς νόμος περὶ τῶν προσόντων τοῦ πολίτου Ἕλληνας ἐντὸς τοῦ συντάγματος θὰ ᾔηναι ἀτελής καὶ 2) Διότι, ἐὰν ὁ νόμος οὗτος τεθῇ ἐντὸς τοῦ συντάγματος θὰ ᾔηναι ὥς καὶ τὸ σύνταγμα ἀμετάκλητος, καὶ οἱ ὅροι αὐτοῦ θέλουν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ τροποποιηθῶσι μετὰ ταῦτα, ἐὰν ἀνάγκη τις ᾔθελεν ὑπαγορεύσει, τὸ τοιοῦτον ἀπόκειται ἤδη εἰς τὴν Συνέλευσιν νὰ προσδιορίσῃ τὸν τρόπον τοῦ περὶ προσόντων τοῦ πολίτου Ἕλληνας.

Ἐνταῦθα κατὰ πρότασιν τινῶν πληρεξουσίων, γενομένην παρὰ δεκτὴν εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἀνεγνωσθήσαν ὑπ' ἐνὸς τῶν Γραμματέων ἀναφορὰὶ πολλῶν πολιτῶν πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, αἰτούντων τὴν ἀποβολὴν ἐκ τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων τῶν εἰς αὐτὰ εἰσαχθέντων ἀδίκως νεώκων, μὴ ἔχόντων τὰ πρὸς πρὸς τοῦτο προσόντα.

Διάφοροι ἐκ τῶν πληρεξουσίων Λακωνίης ἠτήσαντο ἐπίσης ν' ἀναγνωσθῶσι δύο ἀναφοραὶ τῶν, καταχωρηθεῖσαι εἰς τὸ πρωτόκολλον τῆς Συνελεύσεως ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς, διότι τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, περὶ ἀπαλλαγῆς τῆς Λακωνίας ἀπὸ πάσης φορολογίας δικαιοώματα, τὸ ὁποῖον πολλὰ ἔτη πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἀπῆλκυεν. Ἡ Λακωνία δυνάμει συνθήκης μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς καὶ τοῦ Σουλτάνου, ἔχει σχέσιν μὲ τὰς διατάξεις τοῦ 3 ἄρθρου τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος. Ἡ Λακωνία, εἶπον, πετρώδης ἄγονος καὶ ξηρὰ, κατοικεῖται ἀπὸ λαὸν, ὅστις μὴν ὑποφέρει τὴν παρελθούσαν δυναστείαν καὶ τὸν ζυγὸν, καὶ ἐγκαταλιπὼν τὰς εὐφόρους πεδιάδας, κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἐλευθερίαν. Εἶχε πάντοτε καθύλον τὸ διάστημα τῆς τυραννίας ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας εἰς τοὺς καταδιωκομένους Ἕλληνας, ἀντιτασσομένη γενναίως καὶ φθοροποιῶς εἰς τὸν ἐχθρὸν, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ φιλικὴ ἐταιρία ἐθεώρησεν αὐτὴν κατάλληλον ὡς κέντρον τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος σχεδίου, πέμψασα ἐκεῖ τὸν Ἀναγνωσταρὰν Φλέσσαν, Ἡλίαν Χρυσοσπάθην, Περραιοδὸν κλπ. Ἐκεῖθεν ὠρμήθη πρῶτον ὁ μακαρίτης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἐπὶ κεφαλῇ σώματος στρατιωτῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. Ἐκεῖθεν ἡ φωνὴ τῶν ὀπλαρχηγῶν Ἑλλήνων κατετρόμαξε τὸ πρῶτον τοὺς Τούρκους, καὶ παντοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα διεχύθησαν τὰ αἵματα τῶν Σπαρτιατῶν.

Πρώτη ἢ Σπάρτη εἰς τὸ ξενικὸν στοιχεῖον τῆς Βαυαροκρατίας ἀντέκρουσε, δείξασα ἑλληνικὸν χαρακτήρα. Ἐν τούτοις αὐτὴ ἡ Λακωνία εἶναι πτωχὴ καὶ ἄπυρος, δὲν ἀπαιτεῖ σήμερον παρὰ τῆς ἔθνικῆς ταύτης Συνελεύσεως προνόμια καὶ περιορισμοὺς, ἀλλὰ τὴν ἀναγνώρισιν προαποκεκτημένων δικαιωμάτων, διὰ τινος τροπολογίας τοῦ 3 ἄρθρου τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος, καθόσον ἀφορᾷ τὴν φορολογίαν αὐτῆς.

Τὴν περὶ ἀναγνώσεως τῶν ἀναφορῶν αὐτῶν πρότασιν ἀντέκρουσαν ἔτεροι πληρεξούσιοι ὡς ἀντιθέχίνουσιν εἰς τὸν κανονισμόν, καὶ διὰ τοὺς λόγους, ὅτι τοιαύτας αἰτήσεις περὶ ἐξαιρετικῶν δικαιωμάτων ἔχουν καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι, τὰς ὁποίας ὅταν ἡ Συνέλευσις παραδεχθῇ, θέλει καταστραφῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, ἥτις εἶναι ἡ βάση τῶν θεμελιωδῶν νόμων διὰ τὴν σύνταξιν, τῶν ὁποίων συνεκροτήθη ἡ παρούσα Συνέλευσις. Τινὲς τῶν πληρεξουσίων τῆς Λακωνίας ἐπανέλαβον, ὅτι ἐξαιτιῶνται ν' ἀναγνωσθῶσιν αἱ ἀναφοραὶ αὐτῶν καὶ νὰ γίνῃ μνηεὶα περὶ αὐτῶν εἰς τὰ πρακτικά.

Μετὰ μικρὰν συζήτησιν ἡ Συνέλευσις, θεωρήσασα τὰς περὶ ὧν πρόκειται ἀναφορὰς ὡς προτάσεις τροπολογιῶν ἐπὶ τοῦ 3 ἄρθρου τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος, παρεδέχθη συμφώνως τῷ 27 ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ τὸ νὰ ἀναγνωσθῶσι, καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν νὰ συζητηθῇ κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίαν.

Ἀναγνωσθεῖσάν τῶν ἀναφορῶν ἐπανῆλθεν ἀκολούθως ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ 3 ἄρθρου τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος. Εἰς τῶν πληρεξουσίων λαβὼν τὸν λόγον, εἶπε. Συζήτησις πολὺ σπουδαία καὶ λίαν ἀκροσφαλῆς πρόκειται σήμερον διὰ νὰ μὴ καταντήσωμεν, μήτε εἰς ὑπερβολὰς, μήτε εἰς ἐλλείψεις, ἀλλὰ νὰ βαδίσωμεν μέσον τινὰ ὅρον, τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἡ δικαιοσύνη. Τὸ ἐκ τοῦ ἄρθρ. 3 τοῦ σχεδίου προκύπτει ζήτημα δὲν εἶναι ὁ προσδιορισμὸς τῶν ιδιοτήτων τοῦ πολίτου Ἕλληνας καὶ ὁ νόμος τῆς ἰθαγενείας, ἀλλὰ ποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργημάτων.

Πρὸς λύσιν λοιπὸν τοῦ ζητήματος τούτου θεωρεῖ ἀναγκασίαν, εἶπε, τροποποιήσιν τινα τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ σχεδίου, καὶ νὰ γίνῃ καὶ προσθήκη ὅρου τινὸς διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ διὰ τοῦ Συντάγματος τὸ δικαίωμα τῶν δημοσίων ὑπουργημάτων.

Περιστάσεις διάφοροι τοῦ ἀγῶνος ἐπερίπλεξαν οὕτω τὸ ζήτημα τοῦτο, ὥστε ἐὰν δὲν ἐνασχοληθῶμεν εἰς λεπτομερείας καὶ διακρίσεις, εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσωμεν εἰς δίκαιον ὅρον· ἐν πρώτοις δὲ σύμφωνα μὲ τὸ Βελγικὸν Σύνταγμα, καὶ διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον πολίτευμα πλήρης ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος



ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον τὴν προσθήκην εἰς τὸ ἄρθρ. 3, ὅτι οὐδεμία διάκρισις τάξεως πολίτου εἶναι δεκτή.

Ἐπρόθεσεν εἰς τὸ περὶ φορολογίας τὸ ἄνευ διακρίσεως διότι εὐρίσκονται καὶ ἰδιοκτησίαι, μὴ ὑποκείμεναι εἰς φορολογίαν.

Πολλοὶ τύποι, ἀγωνισθέντες τὸν αὐτὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα μὲ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα δυνάμει τῶν πρωτοκόλλων ἀπεχωρίσθησαν μὲν τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος, ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ μεταναστεύσαντες κάτοικοί των δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διακριθῶσι πλεον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλ' ὅλοι εἶναι ἐντελῶς Ἕλληνες. Διὰ τοῦτο τὴν περίστασιν ταύτην ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ἐντὸς τῆς τροπολογίας, θεωρήσας τοὺς κατὰ τὰ πρωτόκολλα ἐν τῇ Ἑλλάδι μεταναστεύσαντας ὡς δεκτοὺς, εἰς πάντα τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα.

Ὁ στρατιωτικὸς βαθμὸς εἶναι ἰδιοκτησία ἀναφαίρετος. Αὕτη εἶναι ἀρχὴ κοινῶς παραδεδεγμένη. Τὴν ἀρχὴν ταύτην εἶναι δίκαιον νὰ διατηρήσωμεν ἀπαράθετως ὡς πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς μας, τοὺς ἐλθύντας ἐν τῇ Ἑλλάδι, καταταχθέντας εἰς τὸν στρατὸν, καὶ ἀποκτήσαντας ὅποιονδήποτε βαθμόν. Περὶ τῶν πολιτικῶν θέσεων καὶ ἄλλοτε ἐξεφράσθη τὸ ἔθνος, τοὺς δὲ στρατιωτικοὺς βαθμοὺς ἐθεώρησε πάντοτε ὡς ἀναφαίρετον ἰδιοκτησίαν.

Ἐπὶ τέλους τῆς τροπολογίας, ἐπρόθεσε. Διαλαμβάνεται ὅτι εἶναι δεκτοὶ εἰς τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα α οἱ ἀπολαβόντες τὸ δικαίωμα τῆς ἰθαγενείας». Οἱ δὲ ὅροι τοῦ περὶ ἰθαγενείας νόμου, καθ' οὓς ἀποκτᾶται τὸ δικαίωμα τοῦτο θέλουσι τεθεῖ ἀκολούθως.

Περαινῶν τὸν λόγον ἀνέγνωσε τὴν τροπολογίαν του, ἔχουσιν οὕτως:

Ἄρθρον 3. Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τῶν νόμων, καὶ συνεισφέρουν ἄνευ διακρίσεως εἰς τὰ ἔαρη τῆς πολιτείας ἀνελόγως τῆς περιουσίας των.

Ἄρθρ. 4. Δεκτοὶ εἰς πάντα τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα πολιτικά τε καὶ στρατιωτικά καὶ ἐκκλησιαστικά εἶναι μόνον:

α) Οἱ γεννηθέντες ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἑπικρατείᾳ.

β) Οἱ παρευρεθέντες καὶ διαμείναντες κατὰ τὸν ἀγῶνα ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1827 ἐμπεριεχομένου, οἱ μεταναστεύσαντες κατὰ τὰ πρωτόκολλα, καὶ ἔχοντες στρατιωτικὸν βαθμὸν ὁμογενεῖς εἰς τὸν στρατὸν.

γ) Οἱ ἀπολαβόντες τὸ δικαίωμα τῆς ἰθαγενείας, καταγραφέντες εἰς ἓνα τῶν δήμων καὶ ἐγκατασταθέντες πρὸ 10 ἡδὲ ἐτῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἑπικράτειαν.

Ὁ μετὰ τοῦτον ἀμέσως ἀγορεύσας πληρεξούσιος παρετήρησεν, ὅτι ἐν πρώτοις νομίζει ἀναγκαῖον ἢ συνέλευσις νὰ ἀποφανθῇ, ἐὰν πρέπη νὰ ὁρισθῶσιν ἐντὸς τοῦ συντάγματος ποῖαι εἶναι αἱ ἰδιώ-

τήτες τοῦ πολίτου Ἕλληνας, ἢ τοῦτο νὰ γίνη δι' ἰδιαιτέρου νόμου. Ἡ προταθεῖσα τροποποίησις παρὰ τοῦ προαγορεύσαντος δὲν ἔχει, εἶπεν, θέσιν κατ'ἀλλήλον εἰς τὸ Σύνταγμα. Διότι διὰ νὰ γίνη τις δημόσιος ὑπάλληλος, δημοτικός, μέλος ἐπαρχιακῶν ἢ νομαρχιακῶν συμβουλίων, Βουλευτὴς, Γερουσιαστὴς, κτλ., πρέπει νὰ ἔχῃ προηγουμένως τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου. Πρὶν λοιπὸν εἰπομεν ποῖος εἶναι δεκτὸς εἰς τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα, πρέπει νὰ ὀρίσωμεν ποῖος εἶναι ὁ πολίτης. Ἐπομένως, ἐὰν ἡ Συνέλευσις παραδεχθῇ νὰ ὀρισθῶσιν ἐντὸς τοῦ Συντάγματος αἱ ιδιότητες τοῦ πολίτου, ἀντὶ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ προαγορεύσαντος, πρέπει νὰ θέσωμεν ὅρους περὶ ἀποκτήσεως τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτου καὶ συγχρόνως περὶ τοῦ πῶς αὕτη ἀπόλυται.

Προτείνει δὲ, εἶπε, νὰ προστεθῇ εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀρθροῦ 3 τοῦ σχεδίου τὸ ἐξῆς :

1) Πολίται εἰσὶν ἅπαντες οἱ ἐντὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος γεννηθέντες ὑπὸ γονέων αὐτοχθόνων.

2) Ἄπαντες οἱ ἐκτὸς τοῦ Βασιλείου γεννηθέντες ὑπὸ γονέων αὐτοχθόνων ἅμα μεταβῶσιν εἰς τὴν ἡμεδαπὴν, καὶ καταγραφῶσιν εἰς ἓνα δῆμον.

3) Ἄπαντες οἱ γεννηθέντες ὑπὸ ξένων γονέων ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, ἅμα μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν των κηρύξωσι τὴν περὶ ἀποκαταστάσεως ἐντὸς τοῦ Βασιλείου θέλησιν αὐτῶν καὶ καταγραφῶσιν εἰς ἓνα τῶν δήμων.

4) Οἱ ἀγωνισθέντες στρατιωτικῶς ἢ πολιτικῶς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, ἢ κατοικήσαντες τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1828 συμπληρωμένου.

5) Ἄπαντες οἱ κατὰ τὰ πρωτόκολλα τὸ δικαίωμα τῆς μεταναστεύσεως ἔχοντες, καὶ συμμορφωθέντες μὲ τοὺς ἐν αὐτοῖς διηγεγραμμένους ὅρους.

6) Ὅσοι Ἕλληνες τὸ γένος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πατριον ἔχοντες ἀπεκατέστησαν πρὸ τεσσάρων ἤδη ἐτῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατεγράφησαν εἰς ἓνα τῶν δήμων τοῦ Βασιλείου.

7) Ὅσοι Ἕλληνες τὸ γένος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πατριον ἔχοντες ἀποκατασταθῶσιν ἐντὸς τοῦ Κράτους μετὰ τετραετίαν, ἀφ' ἧς καταγραφῶσιν εἰς ἓνα τῶν δήμων τοῦ Βασιλείου.

8) Δὲν εἶναι δεκτοὶ εἰς τὰ δημόσια πολιτικά, στρατιωτικά καὶ ἐκκλησιαστικά ἐπαγγέλματα, εἰμὴ :

α) Οἱ ἐμπεριλαμβανόμενοι εἰς τὸ 1, 2, 3 καὶ 4 ἀρθρον.

β) Ὅσοι μετὰ τετραετίαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος Συντάγματος χαίρουσι τοῦ πολίτου τὰ δικαιώματα.

9) Οἱ εἰς τὰ στρατιωτικά ἀξιώματα διορισμένοι θεωροῦνται ὡς αὐτάχθονες, ὡς καὶ οἱ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι.

10) Ὅσοι ἀλλοεθνεῖς ἀποκατασταθῶσιν ἐντὸς τοῦ Βασιλείου ἐπὶ ἐξαστίαν καὶ ἐγγραφῶσιν εἰς ἓνα τῶν δήμων, εἰάν προσέτι ἀποκτήσωσιν ἀκίνητα κτήματα ἐντὸς τοῦ Βασιλείου, ἢ συστήσωσιν ἀγρονομικόν, ἐμπορικόν, ἢ ὅποιονδήποτε βιομηχανικόν κατὰ-σταμα.

11) Τὸ νομοθετικὸν σῶμα δύναται νὰ πολιτογραφήσῃ ξένον διὰ μεγάλας πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐκδουλεύσεις.

12) Τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου ἀπόλλυται·

α) Διὰ τῆς πολιτογραφήσεως εἰς ξένην ἐπικράτειαν.

β) Διὰ τῆς ἄνευ ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως παραδοχῆς δημο-σίης θέσεως ἢ ὑπηρεσίας ὑπὸ ξένης Κυβερνήσεως.

γ) Καθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις τὰς προβλεπομένας παρὰ τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Ἐξαιρέσεις τινὲς γίνονται διὰ νόμου.

Τὸν νόμον περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς παραδοχῆς τινῶν εἰς δημόσια ἐπαγγέλματα θέλει συντάξῃ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία, ἀποβλέπουσα πάντοτε πρὸς τὸ ἐθνικὸν συμφέρον, ἐνῶ ἄλλως τρέχομεν κίνδυνον νὰ στερεθῶμεν εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν ἱκανοτήτων, τῶν ὁποίων τὴν ἀνάγκην ἔχει τὸ ἔθνος μας.

Ἄλλος τῶν πληρεξουσίων, περιοριζόμενος εἰς τὴν ἐγγραφὴν ἀνάπτυξιν τῆς προτεινομένης τροποποιήσεως τοῦ προκειμένου ἄρθρου τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Πρόεδρον, κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑποίου εἰς τῶν Γραμματέων ἀνέγνωσεν αὐτὴν μεγαλοφώνως, ἔχουσιν ὡς·

Σὰς εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ ἀθλία Πατρίς μας ἐστέναζε τόσους αἰῶνας ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Σουλτάνου, ὁ εὐσπλαχνὸς θεὸς, ἡ συνδρομὴ τῶν δυνατῶν εὐεργετῶν μας καὶ τελευταῖον οἱ ἀγῶνές μας μᾶς ἐλευθέρωσαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν, ἀφοῦ ἐχάθησαν καὶ ἐδυστύχησαν πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς, ἀφοῦ ὁ γῆ ἐγέμωσεν ἀπὸ τὰ αἵματα καὶ κόκκαλα τῶν πατέρων μας, τῶν ἀδελφῶν μας τῶν συγγενῶν μας, καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ζῶσι σκλάβοι ἀκόμη εἰς τοὺς τούρκους. Ἐπομένως πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς ἱερᾶς μας ἐπαναστάσεως δὲν ἐσεβά-σθησαν ποτὲ οὔτε τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, οὔτε τῶν δυνατῶν εὐεργετῶν μας τὴν συνδρομὴν, ἀλλ' οὔτε τοὺς ἀγῶνας καὶ ταλαιπωρίας μας.

Ἦλθαν ἀφοῦ ἡμεῖς ἐλευθερώσαμεν τὴν πατρίδα, τοὺς ἐδέχθη-μεν ὡς ὁμοθρήσκους μας, ὡς ἀδελφούς μας με ἀθωότητα καὶ εὐκρίνειαν, πολλοὶ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς μᾶς ἠπάτησαν τάσους



χρόνους χαμερπῶς καὶ δολίως, καὶ μᾶς ἐρξόφησαν τὸ αἷμά μας, τοὺς ἀγῶνάς μας, τὰ θυσίας μας καὶ μᾶς ἀπεμάκρυναν καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς κοινῆς μας πατρίδος, μᾶς ἐκακοσύτηναν ἀκόμη καὶ εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ ἔθνους μας, καὶ ἐπροσπάθησαν νὰ χάσουν καὶ αὐτὸν καὶ ἡμᾶς· πάλιν μολοντοῦτο ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ θεοῦ ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὸν Βασιλέα μας καὶ ἡμᾶς καὶ ἔγεινεν ἡ μεταβολὴ τῆς 3 Σεπτεμβρίου διὰ νὰ σωθῶμεν καὶ ἐσωθῆμεν. Τώρα λοιπὸν καὶ ἡ εὐγενία των ἂς καθήσουν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν πατρίδα, καὶ ἂς τηράζουσιν τὸ ἔργον των, νὰ τραβίζουν ὅμως χεῖρι ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς πατρίδος, ἐδούλευσαν αὐτοὶ τόσα χρόνια, νὰ δουλεύσουν καὶ οἱ Ἕλληνες τοῦ ἀγῶνος ἄλλα τόσα, καὶ ἔπειτα ἐμβαίνουν πάλιν καὶ ἡ εὐγενία των, διότι τότε δὲν ἔμπορῶ νὰ φαντασθῶ ἐγὼ ὡς Ἕλληνα ἀγωνιστῆς, ὅτι ἀφοῦ ἐλευθερώθην ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Σουλτάνου ἔγεινα σκλάβος παντοτεινὸς τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀπάτης τῶν τοιούτων, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ παύσουν ἀπὸ κάθε πράγμα· ἐπομένως ἡ ἐδική μου γνώμη εἶναι νὰ τεθῶσιν εἰς τὸ σύνταγμά μας τὰ ἀκόλουθα.

Ἄρθρ. 1. Ὡς Ἕλληνες εἶναι καὶ θεωροῦνται ὅλοι, ὅσοι ἐγεννήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἄρθρ. 2. Οἱ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμόθρησκοὶ μας Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τὰ 1821 — 1827, ἐπομένως ἐκατοίκησαν σταθερῶς εἰς αὐτήν.

Ἄρθρ. 3. Οἱ ἀπὸ τὰ 1824 μέχρι τέλους τοῦ 1827 ἀγωνισθέντες μεθ' ἡμῶν φιλέλληνες, οἱ ὅποιοι ἔμειναν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν κοινήν μας πατρίδα.

Ἄρθρ. 4. Καὶ ἐκεῖνοι ἐπίσης οἱ Ἕλληνες, ὅσοι δηλαδὴ ἐκατοίκουν μέρη, τὰ ὅποια ἔλαβον μὲν τὰ ὅπλα εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνά μας, δὲν συμπεριελήφθησαν δὲ μετὰ τὴν ὁροθέτησιν ἐντὸς τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος, μετώκησαν ὅμως εἰς αὐτήν καὶ ἕως τέλους τοῦ 1832, συμφῶνως μὲ τὰ πρωτόκολλα τῶν μεγάλων δυνάμεων.

Ἄρθρ. 5. Ὅλοι οἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 1, 2, 3, καὶ 4 χαίρουσι καὶ ἀπολαμβάνουσιν ἐν γένει τὰ δικαιώματα τοῦ αὐτόχθονος Ἕλληνο.

Ἀκολουθῶς ὁ εἰσηγητὴς τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος παρετήρησεν, ὅτι σύμφωνα μὲ τὰ παρ' αὐτοῦ προλεχθέντα ἡ ἐπιτροπὴ ἐθεώρησεν ἀδιάφορον, ἂν ὁ περὶ ιδιοτήτων τοῦ πολίτου Νόμος πρέπει νὰ τεθῇ ἐντὸς τοῦ Συντάγματος, ἢ ἐκτὸς αὐτοῦ. Διὰ νὰ προβῇ δὲ ἡ Συνέλευσις ἐν τάξει εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ

ἀντικειμένου τούτου νομίζει ἀναγκαῖον νὰ ἀπορρασισθῇ πρότερον ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν ἡ θέσις τοῦ νόμου τούτου.

Ἐκεῖ δὲ θέλουσιν ὀρισθῇ ἐν ἐκτάσει ποῖαι εἶναι αἱ ιδιότητες τοῦ πολίτου, πῶς αὐταὶ ἀποκτῶνται, καὶ διὰ ποίους λόγους ἀπόλλυνται. Ἐπομένως πρέπει ἐν πρώτοις ν' ἀποφασίσῃ ἡ Συνέλευσις ἂν ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ Συντάγματος θέλει τεθῇ ὁ νόμος οὗτος. Πολλοὶ τῶν πληρεξουσίων ἀπέντησαν ἐντὸς τοῦ Συντάγματος νὰ τεθῇ.

Ἐτέραν τροποποιήσιν παρουσιάσας ἄλλος πληρεξούσιος ταύτην Ἄρθρ. 4 Πολῖται Ἕλληνες εἶναι

1) Οἱ αὐτόχθονες τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν γεννημένοι· εἰς τὴν αὐτὴν δὲ τὴν κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ οἱ μεταναστεύσαντες εἰς τὴν Ἑλλάδα Σάμιοι καὶ Κρήτες, τῶν ὁποίων ἡ πατρίς ὑπέκυψεν εἰς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν δυνάμει τοῦ Πρωτοκόλλου τῶν συμμάχων δυνάμεων.

1) Οἱ μεταναστεύσαντες ἀπὸ τὰ 1821 μέχρι τέλους τοῦ 1827 καὶ ἀγωνισθέντες Ἕλληνες τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐπανεστάτησαν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, καὶ οἱ ἐλθόντες ἀπὸ ἄλλα διάφορα μέρη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔγεινε καὶ ἡ ἀπὸ 6) 24 Ἰουλίου συνθήκη εἰς Λονδίνον, καὶ λαβόντες πραγματικὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ οἱ ἐξ' αὐτῶν γεννημένοι.

3) Οἱ μέλλοντες ν' ἀποκτήσωσι τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα κατὰ τὸν παρὰ τῆς Συνελεύσεως ἐκδοθησόμενον περὶ ἰθαγενείας νόμον.

4) Οἱ καθηγηταὶ καὶ ἀνώτεροι διδάσκαλοι τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Γυμνασίου, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ, ἐν ἐλλείψει αὐτοχθόνων.

ἐπρόσθεσι· τὰ ἐπὶ δεκαετίαν ὁλόκληρον ἀδικήματα ὅσα ὑπέφερε τὸ ἔθνος ἐκ τῶν σφετερισθέντων τὰ δημόσια ὑπουργήματα ξένων, ἢ παραγνώρισις τῶν πολυμύχθων καὶ αἱματηρῶν ἀγώνων των εἰς τὰ αἵτια τῆς συζητήσεως ταύτης· τὰ παράπονα ταῦτα τοῦ Ἕλληνος ζωηρῶς παριστάνουσι πολλοὶ πολῖται ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἀναφορᾷ των. Πολλοὶ Ἕλληνες, στερούμενοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, καὶ τοὶ ἱκανοὶ παρηγκωνίσθησαν.

Τὸ Πανεπιστήμιόν μας παρήγαγε καὶ καθεκάστην παράγει ἱκανοὺς πρὸς τὰς ὑπηρεσίας Ἑλληνόπαιδας· εἶναι ἤδη καιρὸς νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὰ δίκαιά μας.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νομίζει κατ'ἀλλήλῃν τὴν ἀναγνωσθεῖσαν τροποποιήσιν των.

Ἄλλος δὲ πάλιν πληρεξούσιος, λαβὼν τὸν λόγον καὶ συμφω-

νών με τοὺς φρονούντας, ὅτι πρέπει ἐντὸς τοῦ Συντάγματος νὰ γένη λόγος περὶ τῶν προσόντων τοῦ πολίτου, εἶπε. Τὸ δίκαιον εἶναι ἀστυκὸν καὶ πολιτικόν, ἐξ ὧν τὸ α'. χαίρει πᾶς τις μεταναστεύων εἰς τὴν Ἑλλάδα· εἰς τὸ β'. περιέχεται τὸ προσὸν τῆς ἰθαγενείας ὡς κυρία βάσις, τὸ πρῶτον ὅμως δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὸν αὐτοχθονισμόν.

Ἡ ἄρνησις τοῦ δικαιώματος τούτου εἰς τοὺς ἐξωθεν ἐλθόντας ὁμογενεῖς μας· τοὺς συναγωνισθέντας καὶ πικθόντας κατὰ τὸν ἀγῶνα, ὁμοιάζει τὴν ἄρνησιν τοιούτου δικαιώματος ἐπὶ μεσαιῶνος εἰς ταῖς ἐβραίους· ὁ παρὼν αἰὼν ὅμως εἶναι αἰὼν φώτων, αἰὼν ἐλευθερίας τῶν λαῶν.

Παραδεχόμενος εἶπε, τὰ α'. ἄρθρον τοῦ σχεδίου, προτείνει τὴν ἐξῆς τροπολογίαν.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ συνεισφέρουσιν εἰς τὰ δημόσια ἐξάρη, ἀναλόγως τῆς περιουσίας των, μόνοι δὲ οἱ πολῖται Ἕλληνες εἶναι δεκτοὶ εἰς ὅλα τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα πολιτικά τε καὶ στρατιωτικά.

Ἄρθρον 4. Ὡς πολῖται Ἕλληνες θεωροῦνται·

α'. Ἄπαντες οἱ ἐντὸς τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος γεννηθέντες, ἂν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεώς των οἱ γονεῖς των εἶχον τὸ δικαίωμα τῆς Ἑλληνικῆς ἰθαγενείας· β'.) ἅπαντες οἱ ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντες, ἂν καὶ μὴ γεννημένοι εἰς τὴν ἤδη ἐλευθέραν Ἑλλάδα· γ'.) τὰ τέκνα αὐτῶν· δ'.) οἱ ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ὑπερμαχήσαντες φιλέλληνες· ε'.) ἅπαντες οἱ κατὰ τὸ ἀπὸ 16 Ἰουνίου 1830 πρωτόκολλον τὸ δικαίωμα τῆς μεταναστεύσεως ἔχοντες, καὶ συμμορφωθέντες μετὰ τοὺς ἐν αὐτῷ διαγεγραμμένους ὅρους· ς'.) ἅπαντες οἱ διὰ πολιτογραφήσεως τὸ δικαίωμα τῆς ἰθαγενείας διὰ νόμου ἀποκτίσαντες καὶ προσκτεσόμενοι.

Ἰδιαιτέρος νόμος ἐκδοθησόμενος παρὰ τῆς Βουλῆς θέλει προσδιορίσει τοὺς ὅρους τῆς πολιτογραφήσεως, τὴν ἔκτασιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἕλληнос, περὶ τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς χρῆσιν αὐτῶν, καὶ περὶ προσωρινῆς ἢ παντελοῦς πύσεως μέρους ἢ ὅλων αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ 5 ἐδαφίου ταύτης παρετήρησεν ὅτι ἐκτὸς τῶν περιεχομένων εἰς τὰ ψηφίσματα τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων, ὅτε κατὰ τὰ 1832 ἐτέθησαν τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, πολλοὶ τόποι ἀπεχωρίσθησαν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῶν μετεναστεύσαντες ἐντὸς αὐτῆς ἀπέκτησαν δυνάμει τῶν πρωτοκόλλων τῶν Δυνάμεων τὰ τοῦ Ἕλληнос προσόντα· εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ γίνῃ συζήτησις περὶ τούτου, ἐνῶ οἱ τόποι ἐκείνοι σεμνύονται



διὰ τοὺς Μπυτζάρους, Καραϊσκούς καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐνδόξους πολεμιστάς; Ὅθεν πάντα τούτους θεωρεῖ, εἶπεν, ὡς ἔχοντας τὰ τοῦ Ἑλλήνος προσόντα. Ἡ σύνταξις ὁμῶς τοῦ περὶ ἰθαγενείας νόμου, ἀφοῦ τεθῶσιν ἐντὸς τοῦ συντάγματος αἱ βάσεις, φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὰς βουλὰς. Τινὲς ἀπεφάνθησαν, ὅτι καὶ τὸν περὶ ἰθαγενείας νόμον πρέπει νὰ συντάξῃ ἡ συνέλευσις.

Ἐνταῦθα ὁ Πρόεδρος παρετήρησεν, ὅτι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε συζητήσεως ἐξάγεται, ὅτι ἡ συνέλευσις θέλει, ὥστε τὰ περὶ προσόντων τοῦ πολίτου Ἑλλήνος νὰ τεθῶσιν ἐντὸς τοῦ συντάγματος· ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ ὑπὸ πολλῶν τροπολογίαι ἐδόθησαν, ἄλλαι δὲ θέλουσιν ἐτι δοθῇ ἀκολούθως, εἶναι καλὸν νὰ ἀναβληθῇ εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν ἢ τοῦ ἄρθρου τούτου συζήτησις, ὥστε νὰ τυπωθῶσι καὶ διανεμηθῶσιν ὅλαι αἱ τροπολογίαι εἰς τοὺς πληρεξουσίους· ἐν τούτοις δὲ διὰ νὰ μὴ καταναλίσκηται μάτην ὁ πολύτιμος καιρὸς τῆς συνελεύσεως, δύναται νὰ προβῇ αὕτη, ἂν ἐγκρίνῃ εἰς τῶν ἐπομένων ἄρθρων τὴν συζήτησιν.

Μετὰ τὴν τοῦ Προέδρου παρατήρησιν ἀνεγνώσθησαν προσέτι δύο ἕτεραι τροπολογίαι ὡς ἐξῆς.

Περὶ τοῦ δημοσίου δικαίου τῶν Ἑλλήνων.

Ἄρθρ. 3. Οἱ Ἕλληνες εἰσὶν ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ συνεισφέρουν εἰς τὰ δημόσια βάρη ἀναλόγως τῆς περιουσίας των, μόνοι δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τέλους τοῦ 1827 στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς ἀγωνισθέντες ἐκ τε τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν λαβουσιῶν τὰ ὕπλα ἐπαρχιῶν καὶ διὰ τῶν πρωτοκόλλων ἀποκλεισθεισῶν, καθὼς καὶ ὅσοι ἐγκαταλιπόντες τὰς πατρίδας των ἔδραμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνηγωνίσθησαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τέκνα ἀπάντων τούτων εἰσὶ δεκτοὶ εἰς ὅλα τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα πολιτικὰ τε καὶ στρατιωτικὰ ἀναλόγως τῆς ἱκανότητός των, ὡσαύτως καὶ ὅσοι τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ ἱκανότητός των ἠθέλον ἀναδεχθῇ ὠφέλιμοι τῇ πατρίδι μετὰ πενταετῇ διατριβῇ των ἐν τινὶ δέμῳ ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς των, ἐννοουμένης ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Συντάγματος καὶ ἐξῆς, ὡς καθηγῆται ὁμῶς εἰσὶ δεκτοὶ ὅποιοιδήποτε.

Ἄρθρ. 4. Ἐννοεῖται οἰκοθεν, ὅτι οἱ διωρισμένοι εἰς θέσεις ὅποιασδήποτε, καὶ μὴ ἔχοντες τὰ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἄρθρῳ προσόντα πρέπει ν' ἀπαλλαχθῶσι τῆς ὑπηρεσίας ἅμα τῇ παραδοχῇ τοῦ παρόντος ἄρθρου ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν ὡς καὶ οἱ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπιβουλευθέντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ τὸν ἀγῶνα· καὶ οἱ ἀναχωρήσαντες ἐν τῷ διαστήματι τοῦ ἀγῶνος αὐτόχθονες καὶ ἐπανελθόντες μετὰ τὸ 1827.

Όλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ φορολογοῦνται διὰ τὰ δημόσια βάρη ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων των.

Εἶναι δὲ δεκτοὶ εἰς ὅλα τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα οἱ αὐτόχθονες καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἱερᾶς μας ἐπαναστάσεως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1821 μέχρι τοῦ 1828 συμπληρουμένου καὶ αὐτοῦ, ἀπαιτεῖται δὲ καὶ οὗτοι νὰ ᾔναι προηγουμένως πολιτογραφούμενοι πραγματικῶς εἰς μίαν ἐπαρχίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὅσοι ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸ 1828 ἢ καὶ ὅσοι ἔλθωσιν εἰς τὸ ἐξῆς, τότε ἔχουσιν ἀπαραλάκτως τὸ δικαίωμα, ὅταν ἀποδεδειγμένως διαμείνουν 20 ἔτη εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ κατοικήσωσιν εἰς μίαν ἐπαρχίαν τοῦλάχιστον 5 ὁλόκληρα ἔτη, καὶ ἀποκτήσωσιν ἀκίνητα κτήματα τοῦλάχιστον δέκα χιλιάδων δραχμῶν.

Ὁ τὴν δευτέραν τῶν τροποποιήσεων τούτων εἰσαγαγὼν παρτήρησεν, ὅτι διὰ τοὺς μετασχόντας τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος πρέπει νὰ προσδιορισθῇ ὁ μέχρι τοῦ 1827, ἀλλὰ ὁ μέχρι τοῦ 1828 συμπληρουμένου καὶ τούτου χρόνου, διότι διάφοροι ἐπαρχίαι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἠγωνίζοντο ἕως τότε ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας των, ὁ δὲ ἀγὼν ἀπεπερατώθη ὁλοτελῶς μέχρι τοῦ 1829. Δὲν εἶναι διὰ τοῦτο δίκαιον οἱ μετασχόντες τῶν τελευταίων τούτων ἀγώνων νὰ στερηθῶσι τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτου Ἑλλήνου.

Ἄλλος δὲ πληρεξούσιος θεωρῶν οὐσιώδη ἔλλειψιν τοῦ σχεδίου τὴν περὶ διαιρέσεως τῆς ἐπικρατείας παρασιώπησιν, εἶπεν· ἡ σύνταξις τοῦ παρόντος Συντάγματος εἶναι ἀναθεώρησις τῶν παρελθόντων συνταγμάτων· ἐκεῖνα δὲ ὅλα περιείχον τὴν περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς ἐπικρατείας διάταξιν. Τοιαύτη διάταξις δὲν ἀντίκειται ποσῶς εἰς τὴν ιδέαν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ θέσωμεν ἐντὸς τοῦ Συντάγματος ὅρια τῆς ἐπικρατείας, μήπως περιορίσωμεν αὐτὴν εἰς τὴν παρούσαν ἑκτασίν της.

Καθιεροῦντες ἐντὸς τοῦ Συντάγματος ὅτι ἡ ἐπικράτεια διαιρεῖται εἰς νομοὺς, ἐπαρχίας καὶ δήμους, παγώνομεν τὸ δημοτικόν, ἐπαρχιακόν καὶ νομαρχιακόν σύστημα, τὸ ὁποῖον συνενώνει καὶ συνδέει εἰς ἓν ὅλα τὰ μέρη τοῦ Κράτους. Τοιουτοτρόπως ἀποφεύγομεν τὰς περιπετείας τοῦ παρελθόντος διοικητικοῦ συστήματος.

Προτείνω λοιπὸν, εἶπεν, νὰ προστεθῇ μετὰ τὰ δύο περὶ θρησκείας ἄρθρα τὸ ἐξῆς.

Περὶ διαιρέσεως τοῦ Κράτους.

Ἄρθρ. 3. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια διαιρεῖται εἰς νομοὺς, ἐπαρ-

χίας καὶ δήμους, τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις προσδιορίζεται καὶ μεταβάλλεται διὰ νόμου.

Ἡ Συνέλευσις ἀπεφάνθη νὰ τυπωθῇ καὶ αὕτη ἡ πρότασις, ὥστε νὰ συζητηθῇ εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίᾳ· ἐνταῦθα ὁ Πρόεδρος ἐπαναλαβὼν ὅσα ἀνωτέρω παρετήρησεν, ἠρώτησε τὴν Συνέλευσιν, ἂν θέλῃ νὰ προβῇ εἰς τὴν τοῦ 4 ἄρθρου συζήτησιν. Πολλοὶ ἀπεφάνθησαν, ὅχι.

Πάντες ἐπιθυμοῦμεν, εἶπεν, εἰς τῶν πληρεξουσίων τὴν ταχίστην τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως ἀποπεράτωσιν. — ἐπομένως πρέπει νὰ προβῶμεν κατὰ τοῦ Προέδρου τὴν παρατήρησιν εἰς τοῦ 4 ἄρθρου τὴν συζήτησιν, τὰ ὁποῖον εἶναι πάντῃ ἄσχετον πρὸς τὸ 3 καθὼς πραγματευόμενον περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ πολίτου.

Ἄλλος δὲ παραδεχόμενος τὰ παρὰ τῷ τελευταίῳ τούτου λελεγμένα, ἐπύσθεσεν, ὅτι εἶναι ἄσχετον πάντῃ τὸ 4 ἄρθρον πρὸς τὸ 3, διότι τὸ μὲν 3 πραγματεύεται περὶ τῶν τοῦ πολίτου προσόντων, τὸ δὲ 4 περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ὑποτεθῶσι τὰ προσόντα αὐτοῦ, ἐπομένως εἶναι δίκαιον νὰ προχωρήσῃ ἡ Συνέλευσις.

Ἄλλος δὲ ἀντιπαρετήρησεν, ὅτι πρέπει νὰ προεαίνη κατὰ τάξιν ἡ Συνέλευσις εἰς τοῦ σχεδίου τὴν συζήτησιν. Καθὼς προλαβόντως συζητηθὲν ἀποπερατώθη κατ' εὐχὴν τοῦ ἔθνους τὸ περὶ θρησκείας ἀντικείμενον, ὅθεν πρέπει καὶ τῶρα νὰ τελειώσῃ τὸ περὶ προσόντων τοῦ πολίτου, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ προβῇ ἡ Συνέλευσις εἰς τὰ περαιτέρω ἀποφανθέντων πολλῶν νὰ τελειώσῃ προηγουμένως ἢ τοῦ 3 ἄρθρου τοῦ σχεδίου συζήτησιν, καὶ μετὰ ταύτην νὰ συζητηθῶσι τὰ περαιτέρω ἄρθρα, ὁ Πρόεδρος ἐκήρυξε διαλελυμένην τὴν συνεδρίαν περὶ τὴν 3 ὥραν μ. μ.

Ὁ ἐκπληρῶν χρεῖα Προέδρου

Ἀντιπρόεδρος Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Α. ΜΕΤΑΞΑΣ.

Ι. ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Α. ΛΟΝΤΟΣ.

Οἱ Γραμματεῖς

Δρ. Ν. Δρόσου.

Κ. Θ. Κολοκοτρώνης.

Γ. Δοκός.